

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

UNIVERSITY OF PIRAEUS

**ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ» ΜΕ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
«ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ

**«Η παρουσία των ξένων τραπεζών και η επίδραση τους στην
σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων»**

Παπαδοπούλου Παναγιώτα (ΜΧΑΝ1436)

**Επιβλέπων καθηγητής:
Αναπληρωτής Καθηγητής Εμ. Τσιριτάκης**

**Τριμελής Επιτροπή:
Αναπληρωτής Καθηγητής Εμ. Τσιριτάκης
Καθηγητής Α. Αντζουλάτος
Επίκουρος Καθηγητής Δ. Βολιώτης**

Φεβρουάριος 2016

Ευχαριστίες

Για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Εμμανουήλ Τσιριτάκη, Αναπληρωτή Καθηγητή και Πρόεδρο του τμήματος Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιά, για την πολύτιμη συμβολή του, τόσο σε επιστημονικό όσο και σε ηθικό επίπεδο. Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς επιτροπής, για τις σημαντικές επισημάνσεις και οδηγίες τους καθώς και όλο το ακαδημαϊκό προσωπικό του τμήματος για τις γνώσεις που μου προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού.

Ακόμα, ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου τους γονείς μου Σταύρο και Χριστίνα, την αδερφή μου Διαμάντω και το σύντροφό μου Γιώργο, για την υπομονή, το κουράγιο και την αμέριστη συμπαράστασή τους.

Περίληψη

Στην παρούσα Διπλωματική διατριβή ερευνάται η επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων. Σκοπός της είναι η αποσαφήνιση του ρόλου των ξένων τραπεζών στο τραπεζικό σύστημα και η εκτίμηση του βαθμού στον οποίο επιδρούν σε αυτό. Αρχικά, μελετάται η υπάρχουσα βιβλιογραφία ως προς τις ξένες τράπεζες και τη συμπεριφορά τους, την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος καθώς και το συνδυασμό των ανωτέρω. Στη συνέχεια, αναπτύσσοντας την απαραίτητη μεθοδολογία και τα κατάλληλα εργαλεία στατιστικής, μέσω μιας σειράς δοκιμών και ελέγχων, εξετάζεται η σχέση της παρουσίας των ξένων τραπεζών με τον κίνδυνο του τραπεζικού συστήματος, όπως επίσης και η επιρροή τους στη συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς και στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου των τραπεζών. Τέλος, αναλύονται τα αποτελέσματα των ανωτέρω εφαρμογών και παρουσιάζονται τα σχετικά συμπεράσματα.

Abstract

This Diploma thesis investigates the effect of the presence of foreign banks to the stability of the domestic banking system. The aim is to clarify the role of foreign banks in the banking system and to assess the extent to which they affect it. Initially, we study the bibliography about foreign banks and their behavior, the stability of banking system and the combination of the above. Then, by developing the necessary methodology and the appropriate statistical tools, we examine through a series of tests the relationship between the presence of foreign banks and the banking system risk, as well as their influence on the banking market concentration and the net interest margin of banks. Finally, we analyze the results of the above tests and present the conclusions.

Λέξεις Κλειδιά: Ξένες τράπεζες, Τραπεζικό σύστημα, Εγχώριες τράπεζες, Σταθερότητα τραπεζικού συστήματος, Δείκτης Z-score, Κίνδυνος τραπεζών, Πιθανότητα πτώχευσης τραπεζών, Συγκέντρωση τραπεζικού συστήματος, Καθαρό περιθώριο επιτοκίου τραπεζών

Πίνακας Περιεχομένων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	6
2.1 ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	11
2.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΞΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	15
2.3 ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	19
2.4 ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ	22
2.5 ΣΥΝΟΨΗ	31
3. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	32
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	34
4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ	34
4.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ.....	41
5. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	45
5.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΩΝ.....	45
5.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΩΝ ΜΕ ΤΕΣΤ ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑΣ	58
5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	63
6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	64
7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	65
8. ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ	66
9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	66

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το πέρασμα των χρόνων το τραπεζικό σύστημα έχει αντιμετωπίσει πολλές αλλαγές, με μια από αυτές να αποτελεί η εξάπλωση των τραπεζών και σε άλλες χώρες. Η αναλογία εγχώριων και ξένων τραπεζών συνεχώς μεταβάλλεται, κάτι το οποίο προκαλεί την αμφισβήτηση της ισορροπίας του τραπεζικού συστήματος. Σειρά ερευνητών έχει προσπαθήσει να απαντήσει στο ερώτημα αν οι διαφοροποιημένες και διεθνοποιημένες τράπεζες υπερτερούν έναντι των εγχώριων τραπεζών αλλά και κατά πόσο η είσοδος τους σε άλλες χώρες έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της σταθερότητας του τραπεζικού τους συστήματος.

Στην παρούσα διπλωματική εξετάζεται το ερώτημα της επίδρασης των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων μέσω μιας ακολουθίας βημάτων. Ξεκινώντας, γίνεται εκτενής αναφορά στην υπάρχουσα βιβλιογραφία η οποία σχετίζεται με τις ξένες τράπεζες και την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, εστιάζοντας σε έρευνες οι οποίες ασχολήθηκαν με την παρουσία των ξένων τραπεζών και την επιρροή τους στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Στην επόμενη ενότητα, προσδιορίστηκαν οι υποθέσεις στις οποίες στηρίχθηκε η διπλωματική και για τις οποίες έγινε προσπάθεια να απαντηθούν. Συνεχίζοντας, αναπτύχθηκε η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας καθώς και οι διάφοροι προβληματισμοί που σχετίζονται με τη δομή και την ορθότητα της. Ακολουθώντας, παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα των εφαρμογών της παραπάνω μεθοδολογίας, τόσο με απλό μοντέλο παλινδρόμησης όσο και με πιο σύνθετες εφαρμογές, για πιο ακριβή αποτελέσματα. Κλείνοντας, παρατίθενται τα συμπεράσματα της έρευνας και ο επίλογος αυτής.

2. ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Σύμφωνα με την κείμενη βιβλιογραφία, ως τραπεζικό σύστημα ορίζεται το σύστημα μέσα στο οποίο οι τράπεζες λειτουργούν ως διαμεσολαβητές και διακινούν κεφάλαιο μεταξύ αποταμιευτών και πιστούχων, ώστε να ισορροπεί η προσφορά και η ζήτηση χρήματος. Αποτελεί σημαντικό κομμάτι του χρηματοοικονομικού συστήματος αφού οι τράπεζες παρέχουν ρευστότητα στην αγορά και βοηθούν να καλύπτονται οι ανάγκες για χρήμα, κυρίως με τη μορφή πίστωσης, με αποτέλεσμα να ενισχύουν τις επενδύσεις και την ανάπτυξη της οικονομίας, βελτιώνοντας την ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Συνεπώς, οι τράπεζες και ο τρόπος λειτουργίας τους διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ισορροπία του χρηματοοικονομικού συστήματος και στην κοινωνική ανάπτυξη και για αυτό κρίνεται σκόπιμο να εξετασθεί κατά πόσο οι ξένες τράπεζες, οι οποίες εξαπλώνονται με μεγάλη ταχύτητα, βελτιώνουν ή όχι τις οικονομικές συνθήκες μιας χώρας.

Οι χώρες φιλοξενίας επιθυμούν την είσοδο ξένων τραπεζών οι οποίες θα φέρουν μαζί τους τεχνολογικές καινοτομίες και ένα δίκτυο πελατών το οποίο εκτείνεται και εκτός συνόρων, αλλά ταυτόχρονα ανησυχούν για την επιρροή που μπορεί να έχουν στην σταθερότητα του τραπεζικού τους συστήματος και την ενδεχόμενη μετάδοση σε αυτούς των οικονομικών προβλημάτων της χώρας προέλευσης τους. Επιπροσθέτως, ανησυχούν τόσο για τις «επικίνδυνες» και επιθετικές στρατηγικές που ίσως ακολουθούν οι ξένες τράπεζες όσο και για τη συλλογή εγχώριων κεφαλαίων από αυτές και τη μεταφορά τους εκτός συνόρων, αποδυναμώνοντας την εγχώρια ρευστότητα.

Από την άλλη πλευρά, οι χώρες προέλευσης αλλά και οι τράπεζες οι οποίες ακολουθούν πολιτική εξάπλωσης, επιλέγουν την επέκταση και σε άλλες χώρες ώστε να καρπώνονται τα οφέλη της διαφοροποίησης και του ευρύτερου πελατολογίου. Ειδικά σε περίπτωση που επεκτείνονται σε αναπτυσσόμενες χώρες, τα πιθανά οφέλη από τους ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης αυτών είναι πολλαπλάσια. Όμως, και στην περίπτωση των χωρών προέλευσης υπάρχει φόβος μετάδοσης αρνητικών οικονομικών καταστάσεων ή ακόμα και κρίσεων.

Σημαντικό ρόλο σε αυτή την εξάπλωση παίζουν η διαφάνεια της λειτουργίας των τραπεζών και η μετάδοση έγκυρων πληροφοριών για αυτές, καθώς το αντίθετο καθιστά το τραπεζικό σύστημα ευάλωτο σε κινδύνους όπως το φαινόμενο των μαζικών αναλήψεων και τη μετάδοση των οικονομικών κρίσεων. Η διαφάνεια και η σωστή μετάδοση πληροφοριών βοηθούν στη διάκριση των αδύναμων τραπεζών από τις υγιείς και στην αποφυγή δανεισμού των τραπεζών με επιτόκια τα οποία δεν ανταποκρίνονται στα επίπεδα κινδύνου τους. Οι τράπεζες θα πρέπει να λειτουργούν με βάση κοινά αποδεκτούς κανόνες ώστε να διασφαλίζονται τόσο οι πελάτες τους όσο και ολόκληρη η οικονομία, αφού η επίδραση τους στο χρηματοοικονομικό σύστημα είναι μεγάλη.

Για το λόγο αυτό, η διεθνής κοινότητα έχει ιδρύσει από το 1974 την Επιτροπή της Βασιλείας για την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος (Basel Committee on Banking Supervision), η οποία αποτελεί αρωγό της ορθής συνεργασίας και λειτουργίας των διεθνοποιημένων τραπεζών. Η Επιτροπή της Βασιλείας για την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος αποτελεί μια οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί υπό τη διοικητική αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of international settlements) με έδρα την Ελβετία και έχει αναπτύξει παγκόσμια νομοθεσία και πρότυπα εποπτείας και συνεργασίας των διεθνοποιημένων τραπεζών, προσπαθώντας να ενισχύσει την ήδη υπάρχουσα εποπτική διαδικασία της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, δημιουργώντας διεθνώς αποδεκτές διαδικασίες εποπτείας. Το πιο σημαντικό έργο της Επιτροπής της Βασιλείας αποτελεί η εισήγηση το 1988 ενός συστήματος κεφαλαιακής επάρκειας με την ονομασία Basel Capital Accord (Σύμφωνα Βασιλείας), το οποίο περιλαμβάνει τα εξής νομοθετήματα:

- Τη Βασιλεία I (Διεθνής Σύγκλιση Μέτρησης Κεφαλαίου και Πρότυπων Κεφαλαίου), όπου εκδόθηκε το 1998 και οριοθετούσε το πλαίσιο εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, θεσπίζοντας παράλληλα ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, με στόχο την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου.
- Τη Βασιλεία II (Διεθνής Σύγκλιση Μέτρησης Κεφαλαίου και Προτύπων: ένα αναθεωρημένο πλαίσιο), όπου εκδόθηκε το 2004 αντικαθιστώντας και εμπλουτίζοντας τη Βασιλεία I, με σκοπό να παρουσιάζει με μεγαλύτερη πληρότητα τους κινδύνους που αναλαμβάνουν οι τράπεζες ώστε να συνδέονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις με αυτούς του κινδύνους.

- Και τέλος, τη Βασιλεία III, με έκδοση το 2010 (Παγκόσμιο Ρυθμιστικό Πλαίσιο για τη δημιουργία ανθεκτικών τραπεζών και τραπεζικού συστήματος) και αναθεώρηση το 2011 (Διεθνές Πλαίσιο σχετικά με τη μέτρηση του κινδύνου ρευστότητας, τα πρότυπα και την εποπτεία), όπου ενισχύθηκαν τα πρότυπα της κεφαλαιακής επάρκειας με τον παράγοντα της ρευστότητας των τραπεζών.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται περιληπτικά η βασική βιβλιογραφία η οποία δόμησε την παρούσα διπλωματική έρευνα και η οποία αναλύεται εκτενώς στις επόμενες ενότητες.

Πίνακας έρευνας βιβλιογραφίας

ΤΙΤΛΟΣ	ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	ΕΤΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
The dynamics of the liability of Foreignness: a global study of survival in financial services	Zaheer Srilata and Mosakowski Elaine	1997	Έρευνα σχετικά με την επίδραση της ξένης ιδιοκτησίας στη διατραπεζική αγορά. Αναφέρουν τα κόστη που προκύπτουν από την είσοδο μιας τράπεζας σε ξένη αγορά όπως κόστη απουσίας γνώσης της αγοράς, κόστη μετακίνησης και διοικήσεως κλπ.
The banking industry in the emerging market economies: competition, consolidation and systemic stability - an overview	Hawkins John and Mihaljek Dubravko	2001	Προεπισκόπηση της τραπεζικής αγοράς στις αναδυόμενες οικονομίες. Παρατήρησαν μεγάλη αύξηση των ξένων τραπεζών η οποία ήταν πιο έντονη μετά από τις κρίσεις που παρουσιάστηκαν στις εν λόγω οικονομίες.
Is there a liability of foreignness in the global banking? An empirical test of banks' x-efficiency	Miller R. Stewart & Parkhe Arvind	2002	Στο άρθρο αυτό εξετάζονται τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των ξένων τραπεζών. Τα αποτελέσματα τους δείχνουν πως οι ξένες τράπεζες είναι κατά κύριο λόγο λιγότερο αποδοτικές.
How good is the market at assessing bank fragility? A horse race between different indicators	Bongini Paola, Laeven Luc and Majnoni Giovanni	2002	Χρησιμοποιώντας το μοντέλο CAMEL, μελετήθηκαν 3 παράγοντες που επηρεάζουν την σταθερότητα: τα λογιστικά στοιχεία, τα ασφάλιστρα των καταθέσεων και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας. Ασθενής σχέση μεταξύ των εν λόγω παραγόντων και της σταθερότητας.
How important are foreign banks in the financial development of the European transition countries?	Naaborg Ilko, Scholtens Bert, Jakob De Haan, Bol Hanneke & Ralf de Haas	2003	Ανάλυση του τραπεζικού συστήματος των Ευρωπαϊκών χωρών. Σε γενικό πλαίσιο, η απόδοση των εγχώριων και των ξένων τραπεζών συγκλίνει.
The role of foreign banks in five central	Mérő Katalin and Marianna Endrész Valentinyi	2003	Εξετάζεται η επίδραση των ξένων τραπεζών στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, με τις ξένες τράπεζες

«Η παρουσία των ξένων τραπεζών και η επίδραση τους στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων»

and eastern European countries			να παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα κερδοφορίας από τις εγχώριες τράπεζες.
What drives bank competition? Some international evidence	Claessens Stijn and Laeven Luc	2004	Αποδεικνύουν πως ο ανταγωνισμός έχει θετική επίδραση στο τραπεζικό σύστημα, λόγω βελτίωσης της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών κλπ.
Foreign banks entry in emerging market economies: a host country perspective	Cárdenas Juan, Graf Pablo Juan and Pascual O' Dogherty	2004	Επισήμανση των θετικών και αρνητικών επιδράσεων σε μια χώρα λόγω της εισόδου σε αυτή ξένων τραπεζών.
Bank risk-taking and competition revisited: new theory and new evidence	Boyd H. John, De Nicolò Gianni and Jalal M. Abu	2006	Απέδειξαν πως υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ανταγωνισμού της αγοράς και πιθανότητας χρεοκοπίας, ενώ θετική συσχέτιση υπάρχει μεταξύ κερδοφορίας και συγκέντρωσης της αγοράς.
Foreign banks and financial stability in the new Europe	García-Herrero Alicia and Navia Daniel Simón	2006	Παραθέτοντας βιβλιογραφικές έρευνες, υποστηρίζουν πως οι ξένες τράπεζες ενισχύουν την σταθερότητα και δεν τροφοδοτούν τις τραπεζικές κρίσεις.
Bank ownership, market structure and risk	De Nicolò Gianni and Loukoianova Elena	2006	Με τη μέθοδο της γραμμικής πολλαπλής παλινδρόμησης, με βάση το δείκτη Z-score, προσπάθησαν να εντοπίσουν το επίπεδο κινδύνου μιας τράπεζας, το οποίο αντικατοπτρίζει την πιθανότητα χρεοκοπίας. Εντόπισαν αρνητική σχέση μεταξύ της παρουσίας ξένων τραπεζών και την σταθερότητα της αγοράς.
Examining the relationships between capital, risk and efficiency in european banking	Altunbas Yener, Carbo Santiago, Gardener P.M. Edward and Molyneux Philip	2007	Έρευνα για τη σχέση μεταξύ του διακρατούμενου κεφαλαίου, του κινδύνου και της αποτελεσματικότητας των τραπεζών. Ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ κεφαλαίου και αποτελεσματικότητας και θετικής σχέσης μεταξύ αποτελεσματικότητας και ρίσκου.
Bank efficiency and foreign ownership: Do good institutions matter?	Lensinka Robert, Meesters Aljar & Naaborg Ilko	2008	Στην ερευνά τους σχετικά με την αποδοτικότητα των ξένων τραπεζών καταλήγουν πως αυτή είναι μειωμένη, κάτι το οποίο μετριάζεται με ορθή διακυβέρνηση και αύξηση της ποιότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων.
What drives foreign expansion of the top 100 multinational banks? The role of the credit reporting system	Tsai Hsiangping, Chang Yuanchen and Hsiao Pei-Hsin	2010	Ανάλυση της επίδρασης της ύπαρξης ποιοτικού συστήματος πληροφόρησης στη διαδικασία επέκτασης των τραπεζών. Τα αποτελέσματα τους δείχνουν θετική σχέση κυρίως λόγω μείωσης του κόστους πληροφόρησης.
Being a foreigner among domestic banks: Asset or liability?	Claessens Stijn and Neeltje van Horen	2011	Εξέταση της απόδοσης των τραπεζών σε σχέση με την ιδιοκτησία τους. Η έρευνα τους φανέρωσε ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη σχέση μεταξύ τους, όμως φαίνεται πως ανάλογα με συγκριμένα κριτήρια διακρίνονται μικρές διαφορές ως προς το

«Η παρουσία των ξένων τραπεζών και η επίδραση τους στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων»

			ποια μορφή ιδιοκτησίας έχει καλύτερα αποτελέσματα σε επίπεδο απόδοσης.
Lending by example: Direct and indirect effects of foreign banks in emerging markets	Giannetti Mariassunta and Ongena Steven	2011	Ερευνώντας την επίδραση των ξένων τραπεζών στους δανειζόμενους, εντοπίζουν πως αυτές δημιουργούν πιο σταθερές σχέσεις με τους πελάτες και ενισχύουν τα επίπεδα δανεισμού έμμεσα, μέσω της αύξησης του ανταγωνισμού στην τραπεζική αγορά.
Foreign banks and financial stability in emerging markets: Evidence from the global financial crisis	Vogel Ursula and Winkler Adalbert	2011	Μελετάται η επίδραση των ξένων τραπεζών στις αναδυόμενες οικονομίες μέσω της μεταβολής στη διακίνηση κεφαλαίων και στον εγχώριο δανεισμό. Διέκριναν ενίσχυση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, όχι όμως και της εγχώριας αγοράς.
Foreign banks, corporate strategy and financial stability: lessons from the river plate	Brei Michael and Winograd Carlos	2012	Μελετήθηκαν οι κύριες διαφορές των θυγατρικών και των υποκαταστημάτων και ο τρόπος με τον οποίο η κάθε μορφή επηρεάζει την σταθερότητα.
Foreign banks: trends, impact and financial stability	Claessens Stijn and Neeltje van Horen	2012	Αναλύεται η επίδραση των ξένων τραπεζών στην οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα. Οι ξένες τράπεζες παρουσίασαν μικρότερο δείκτη δάνεια/ενεργητικό και δείκτη δάνεια/καταθέσεις, που δείχνει πως δημιουργούν μικρότερο κομμάτι του δανεισμού έναντι των εγχώριων τραπεζών και επίσης εμφανίζονται ως πιο σταθεροί δανειοδότες.
Does bank competition and diversification lead to greater stability? Evidence from emerging markets	Amidu Mohammed and Wolfe Simon	2013	Ερευνάται η επίδραση του ανταγωνισμού του τραπεζικού συστήματος στην σταθερότητα αυτού. Η σταθερότητα των τραπεζών μετρείται με τη μονάδα μέτρησης του δείκτη Z-score, ο οποίος φανέρωσε πως υπάρχει θετική σχέση μεταξύ αυτών.
The real effect of foreign banks	Bruno Valentina and Hauswald Robert	2013	Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους έδειξαν πως οι ξένες τράπεζες με την ενίσχυση του δανεισμού επηρεάζουν θετικά το βαθμό ανάπτυξης της χώρας. Επίσης αποτελούν σταθεροποιητικό παράγοντα σε περιόδους κρίσης.

Στην παρούσα ενότητα αναλύεται ο ορισμός των ξένων τραπεζών, οι μελέτες που έχουν γίνει ως προς τα οφέλη και την αποτελεσματικότητα αυτών σε σύγκριση με τις εγχώριες τράπεζες, η έννοια της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος αλλά και η επιρροή αυτού από την είσοδο ξένων τραπεζών σε μια χώρα, σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφική έρευνα.

2.1 ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Ο ορισμός της ξένης τράπεζας που έχει επικρατήσει στη βιβλιογραφία σύμφωνα με τους Lensinka et al. είναι ο εξής: «Ξένη τράπεζα θεωρείται η τράπεζα της οποίας περισσότερο από το 50% των μετοχών της διακρατείται από μη εγχώριους επενδυτές» (Lensinka et al., 2008). Οι Claessens και Horen επιβεβαιώνουν, ορίζοντας πως η διάκριση μεταξύ ξένων και εγχώριων τραπεζών γίνεται με βάση το ποσοστό συμμετοχής ξένων επενδυτών το οποίο θα πρέπει να ξεπερνάει το 50%. (Claessens and Horen, 2011). Βασιζόμενοι στον ορισμό με βάση το 50% των μετοχών, η ίδια τράπεζα σε κάποιες χώρες μπορεί να θεωρείται εγχώρια και σε κάποιες ξένη. Αυτό σημαίνει πως είναι διαφορετική η ερμηνεία της παγκόσμιας τράπεζας και της ξένης, ανάλογα με τους μερισματικούς δικαιούχους της σε κάθε περίπτωση ξεχωριστά, αφού μια παγκόσμια τράπεζα μπορεί σε κάποιες χώρες να είναι εγχώρια ενώ σε κάποιες άλλες να είναι ξένη.

Τα τραπεζικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να εισέλθουν σε μια ξένη αγορά με τους ακόλουθες μορφές (Πίνακας 1):

- Θυγατρική
- Υποκατάστημα
- Αντιπροσωπεία
- Πρακτορείο
- Κοινοπραξία

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος εισόδου μιας ξένης τράπεζας σε άλλη χώρα είναι η απόκτηση μεριδίου μιας εγχώριας τράπεζας με σκοπό αυτό το μερίδιο να αυξηθεί μελλοντικά. Τις περισσότερες φορές διακρατείται το όνομά της εξαγορασθείσας τράπεζας, χωρίς αυτό να αποτελεί και τον κανόνα.

Η αύξηση των εμποδίων εισόδου σε μια αγορά ωθεί τις τράπεζες να επιλέγουν τη μορφή των θυγατρικών έναντι των υποκαταστημάτων για την επέκτασή τους, ενώ σε περίπτωση υπάρξεως αυστηρού πλαισίου νομοθεσίας περί λειτουργιών των τραπεζών, προτιμώνται τα υποσυστήματα γιατί οι θυγατρικές επηρεάζονται περισσότερο από τις αλλαγές στην εγχώρια νομοθεσία (Tsai et al, 2010). Ιδιαίτερως στις περιπτώσεις των υποκαταστημάτων και των θυγατρικών, οι ενέργειες που

εκτελούν οι τράπεζες είναι ίδιες με αυτές των εγχώριων τραπεζών και για αυτό αποκτούν συνήθως σημαντικό μερίδιο αγοράς του τραπεζικού συστήματος. Περαιτέρω, τα σύνηθες κόστη τα οποία κατά κανόνα έχει μια τράπεζα όταν εισέρχεται σε μια ξένη αγορά είναι τα εξής: κόστη που προκύπτουν από την απουσία γνώσης και εμπειρίας στη ντόπια αγορά, κόστη μετακίνησης και διοίκησης από απόσταση και τέλος, κόστη που προκύπτουν από το περιβάλλον εργασίας, πχ υψηλός ανταγωνισμός ή μεροληπτική συμπεριφορά από την κυβέρνηση σε σχέση με τις εγχώριες τράπεζες (Zaheer and Mosakowski, 1997).

Μια από τις πιο σημαντικές αλλαγές που προκάλεσαν οι κρίσεις στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες είναι η αλλαγή του σκηνικού του τραπεζικού συστήματος σχετικά με την ιδιοκτησία (Hawkins and Dubravko, 2001). Ο φόβος για μαζικές αναλήψεις και πτωχεύσεις ώθησε τις κυβερνήσεις να εξυγιάνουν μεγάλο κομμάτι τραπεζών που είχαν πρόβλημα και ύστερα να τις ιδιωτικοποιήσουν, όπως επίσης να ενθαρρύνουν τις συγχωνεύσεις και τις εξαγορές από ξένους επενδυτές. Στην κεντρική Ευρώπη το 2001, το ποσοστό του μεριδίου αγοράς των ξένων τραπεζών ξεπερνούσε τα 2/3, καθιστώντας τις εν λόγω χώρες τις πιο οικονομικά ανοιχτές. Παρόλα αυτά, σε παγκόσμια κλίμακα βλέπουμε τις αγορές ολοένα και πιο ανοιχτές, με το τραπεζικό περιβάλλον να μεταβάλλεται διαρκώς. Σύμφωνα με τους Naaborg et al, οι οποίοι εστίασαν την έρευνα τους σε αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρώπης, στις περισσότερες από αυτές οι τρεις μεγαλύτερες τράπεζες ήταν ιδιοκτησία ξένου επενδυτή. Επίσης, έντονο είναι το φαινόμενο να έχουν ως έδρα γειτονική χώρα, αφού απαιτούνται συγκεκριμένες γνώσεις για την αγορά στην οποία εισέρχονται, τις οποίες μπορούν να αποκτήσουν πιο εύκολα όταν ήδη λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή (Naaborg et al, 2003).

Σε πιο πρόσφατη έρευνα του 2012 των Claessens και Horen, οι ξένες τράπεζες κατείχαν περίπου το 20% του μεριδίου της τραπεζικής αγοράς των χωρών που ανήκουν στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)¹ και το αντίστοιχο 50% στις αναπτυσσόμενες χώρες, στοιχεία που δείχνουν τη δυναμική επέκταση αυτών και τη συνεισφορά τους στην εγχώρια χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση. Στην εξεταζόμενη περίοδο της έρευνας τους, το μερίδιο των αγορών των ξένων τραπεζών αυξήθηκε λιγότερο στις χώρες που ανήκουν στον ΟΟΣΑ έναντι των υπόλοιπων χωρών του δείγματος (αναπτυσσόμενων και υψηλού εισοδήματος).

Στη συγκεκριμένη έρευνα παρατηρήθηκε πως οι αναπτυγμένες χώρες έχουν περισσότερες τράπεζες οι οποίες λειτουργούν στο εξωτερικό έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών. Η διαφορά των παραπάνω ποσοστών ίσως να οφείλεται στις προοπτικές ανάπτυξης της κάθε χώρας ή ακόμα και στην τάση της αγοράς της κάθε μιας.

Ακόμα ένα στοιχείο που παρουσιάζει την εξάπλωσή τους είναι η ύπαρξη χώρας όπου μέσα σε μια δεκαετία η απουσία ξένων τραπεζών έγινε μερίδιο αγοράς της τάξεως του 65%. Συνολικά, ο αριθμός των εγχώριων τραπεζών μειώθηκε την περίοδο αυτή κατά 17% ενώ των ξένων τραπεζών αυξήθηκε κατά 72%. Βέβαια, υπήρξαν και χώρες όπου αυτή η παρουσία μειώθηκε και παρατηρήθηκαν έξοδοι ξένων τραπεζών. Παίρνοντας μέσους όρους από το δείγμα των τραπεζών, οι ξένες τράπεζες διαχειρίζονται το 41% του δανεισμού, το 40% των καταθέσεων και το 42% των κερδών του κλάδου. Πρέπει να διευκρινιστεί πως σε κάθε χώρα υπήρχε διαφορετική παρουσία και η επέκταση διέφερε ανά περίοδο, η οποία μάλιστα περιορίστηκε από τον ερχομό της παγκόσμιας κρίσης του 2009, όπου μειώθηκαν οι επενδυτικές ευκαιρίες και οι δυνατότητες, καθώς επίσης πολλές τράπεζες ρευστοποιήθηκαν ή ανακεφαλαιοποιήθηκαν (Claessens and Horen, 2012).

Η αύξηση των ξένων τραπεζών δείχνει πως οι τράπεζες αναζητούν νέες κερδοφόρες αγορές και πως οι χώρες που ανοίγουν τα σύνορα τους επιθυμούν την είσοδο ξένων κεφαλαίων που θα ενισχύσουν την σταθερότητα του τραπεζικού τους συστήματος. Το βασικότερο κίνητρο επέκτασης φαίνεται πως αποτελεί η δραστηριοποίηση των πελατών στο εξωτερικό, αφού μια τράπεζα θα πρέπει να υποστηρίξει και εκτός συνόρων τους πελάτες της ώστε να μην χάσει τα οφέλη τους και εντός συνόρων. Κάποια κριτήρια για την επιλογή της ξένης χώρας στην οποία θα εισέλθει μια τράπεζα είναι τα εξής:

- Δομή και συγκέντρωση τραπεζικού συστήματος
- Κερδοφορία κλάδου
- Νομοθεσία και κανονισμοί
- Γεωγραφική θέση

Λόγοι για τους οποίους οι χώρες ανοίγουν τις αγορές τους αποτελούν η απελευθέρωση του συστήματος, η αναζήτηση νέων κεφαλαίων και επενδυτικών

ευκαιριών, η αποκόμιση τεχνογνωσίας από άλλες χώρες και τα οφέλη του υγιούς ανταγωνισμού. Επίσης, βοηθάει στη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος με βάση τα διεθνή πρότυπα, αυξάνει την ποιότητα και την ποσότητα των τραπεζικών εργασιών και διαμοιράζει το ενδεχόμενο κόστος ανακεφαλαιοποίησης των εγχώριων τραπεζών σε περισσότερους επενδυτές. Αρνητικό αποτελεί το γεγονός ότι η νομοθεσία δεν μπορεί να ελέγχει απόλυτα τις ξένες τράπεζες. Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες, η είσοδος ξένων τραπεζών σε μια χώρα βελτιώνει τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος της χώρας, κυρίως λόγω αύξησης της ανταγωνιστικότητας αλλά και επειδή εισέρχονται καινοτόμα χρηματοοικονομικά προϊόντα. Για να επωφεληθεί μια χώρα από τις ξένες τράπεζες, δεν χρειάζεται αυτές να κυριαρχούν στην αγορά, αρκεί η είσοδος τους σε αυτήν (Mérő and Valentinyi, 2003).

Σημαντικός παράγοντας για την εξάπλωση μιας τράπεζας αποτελεί το σύστημα πληροφόρησης της χώρας. Οι Tsai et al, σε έρευνα που έγινε για την περίοδο 2001-2007 για τις 100 πιο πετυχημένες παγκόσμιες τράπεζες οι οποίες δραστηριοποιούνται σε 103 χώρες συνολικά, απέδειξαν πως οι τράπεζες επιλέγουν να επεκτείνονται σε χώρες με υψηλής ποιότητας σύστημα πληροφόρησης περί πιστώσεων και δανειζόμενων αλλά και με ιδιωτικές εταιρίες πληροφόρησης, τα οποία μειώνουν τα κόστη των τραπεζών (Tsai et al, 2010).

Οι εταιρίες πληροφόρησης περί πιστώσεων συλλέγουν πληροφορίες για τους δανειζόμενους από τα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα δημιουργώντας μια βάση δεδομένων, και παρέχουν αυτές τις πληροφορίες στις τράπεζες. Έτσι οι τράπεζες γνωρίζουν καλύτερα τους πελάτες τους, έχουν ένα καλύτερο κριτήριο επιλογής αυτών και πρόβλεψης του πιστωτικού κινδύνου, μειώνοντας το κόστος συλλογής πληροφοριών. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τράπεζες επιλέγουν χώρες με χαμηλά κόστη συναλλαγών, αυτή η μείωση κόστους πληροφοριών λόγω της ύπαρξης εταιριών πληροφόρησης αποτελεί πόλο έλξης για αυτές. Επίσης, η ποιότητα των πληροφοριών δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες να διαχειρίζονται καλύτερα τον πιστωτικό τους κίνδυνο, μετακυλίοντας τη μείωση του κόστους και στους δανειζόμενους. Για να επιλεγεί μια χώρα ως επενδυτική ευκαιρία θα πρέπει τα συστήματα πληροφόρησης να είναι υψηλής ποιότητας ως προς την ακρίβεια, την ταχύτητα και την πληρότητα των πληροφοριών. Η ύπαρξη εταιριών πληροφόρησης ωθεί τις ξένες τράπεζες στην

επιλογή των υποκαταστημάτων, αλλά σε περίπτωση που αυτά παρέχουν πληροφορίες υψηλής ποιότητας, στρέφονται προς τις θυγατρικές.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί οι τράπεζες επιλέγουν να δραστηριοποιηθούν και εκτός συνόρων για να μπορέσουν να εξυπηρετήσουν τους πελάτες τους οι οποίοι έχουν παγκόσμιο χαρτοφυλάκιο. Παρόλα αυτά, δημιουργούν σχέσεις και με τους πελάτες στις νέες χώρες που επενδύουν. Στο άρθρο των Giannetti και Ongena εξετάζονται σε δεκατρείς αναπτυσσόμενες οικονομίες της Ευρώπης για την περίοδο 2000-2005 οι σχέσεις που δημιουργούν οι ξένες τράπεζες με τους πελάτες και πως επηρεάζονται τα επίπεδα δανεισμού της χώρας.

Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή, οι ξένες τράπεζες δημιουργούν πιο σταθερές σχέσεις με τους πελάτες τους έναντι των εγχώριων τραπεζών, ακόμα και σε περιπτώσεις εξαγοράς τραπεζών όπου κατά συνήθη διαδικασία πραγματοποιείται αναδιάρθρωση των δανείων και των γενικότερων πελατειακών σχέσεων. Οι ξένες τράπεζες τείνουν να στηρίζονται κυρίως στα λογιστικά και περιουσιακά στοιχεία μιας εταιρίας για να προχωρήσουν σε δανεισμό, αλλά επίσης λαμβάνουν υπόψη τους και τις προοπτικές ανάπτυξης της εν λόγω εταιρίας, ενισχύοντας την αποτελεσματικότερη κατανομή των χρηματοοικονομικών πόρων. Η ανάπτυξη των σχέσεων με τους πελάτες και η ευρύτερη αξιολόγηση των επενδυτικών ευκαιριών δεν αποδεικνύεται να αυξάνουν τον τραπεζικό δανεισμό άμεσα, δίνοντας δηλαδή πρόσβαση στο δανεισμό και σε εταιρίες οι οποίες δεν μπορούσαν να δανειοδοτηθούν, αλλά τον ενισχύουν έμμεσα, λόγω της αύξησης του ανταγωνισμού στην τραπεζική αγορά, κάτι το οποίο δημιουργεί ευνοϊκότερους όρους δανεισμού και επακολούθως παρατηρείται αύξηση της μόχλευσης των ήδη μοχλευμένων εταιριών (Giannetti and Ongena, 2011).

2.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΞΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ένα από τα μεγαλύτερα ερωτήματα της βιβλιογραφίας σχετικά με την είσοδο των ξένων τραπεζών σε μια χώρα είναι αν τελικά είναι πιο αποδοτικές και κερδοφόρες από τις εγχώριες τράπεζες. Πολλές μελέτες έχουν διεξαχθεί αναζητώντας την πραγματική τους σχέση, με τα αποτελέσματα να δείχνουν πως κατά κύριο λόγο οι ξένες τράπεζες υπερτερούν στην κερδοφορία ενώ οι εγχώριες στην αποδοτικότητα.

Οι Claessens και Horen οι οποίοι μελέτησαν την ιδιοκτησία των τραπεζών σε σχέση με την κερδοφορία και την αποδοτικότητα, χρησιμοποιώντας δεδομένα από 33 χώρες για την περίοδο 1995-2006, δεν εντόπισαν να υπάρχει απευθείας και ισχυρή σχέση μεταξύ τραπεζικής ιδιοκτησίας και απόδοσης. Παρόλα αυτά ανά χώρα και κάτω από συγκεκριμένες υποθέσεις διακρίνονται μικρές διαφορές ως προς το ποια μορφή ιδιοκτησίας έχει καλύτερα αποτελέσματα.

Πιο συγκεκριμένα, οι ξένες τράπεζες υπερτερούν σε κερδοφορία στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, αλλά παρουσιάζουν χαμηλότερη αποδοτικότητα σε χώρες όπου η νομοθεσία είναι αυστηρή και ως προς έκπληξη των συγγραφέων, όταν υπάρχει ισχυρή μετάδοση πληροφοριών (credit information sharing). Ο ανταγωνισμός είτε της χώρας προελεύσεως είτε της χώρας προορισμού δεν επηρεάζει την κερδοφορία των ξένων τραπεζών έναντι των εγχώριων, όπως επίσης ούτε η απόσταση από τη χώρα προέλευσης. Επηρεάζει όμως η κουλτούρα αφού σε χώρες με παρόμοια κουλτούρα με την χώρα προέλευσης παρατηρείται υψηλότερη απόδοση. Οι μεγάλες ξένες τράπεζες και οι μονοπωλιακές είναι πιο επικερδής έναντι των μικρών ξένων και των εγχώριων ανεξαρτήτου μεγέθους και μονοπωλίου. Συμπληρωματικά, όσον αφορά τις ξένες τράπεζες, αναλύοντας τις μεμονωμένα, προκύπτει πως είναι πιο κερδοφόρες όταν προέρχονται από χώρες υψηλού εισοδήματος έναντι αυτών που προέρχονται από αναπτυσσόμενες χώρες (Claessens and Horen, 2011).

Αναλύοντας δείκτες κερδοφορίας και αποδοτικότητας, οι De Nicolò και Loukoianova, μελετώντας δεδομένα τραπεζών για 133 μη βιομηχανοποιημένες χώρες το διάστημα 1993-2004, εντόπισαν πως η αποδοτικότητα κεφαλαίου και ενεργητικού των ξένων τραπεζών παρουσιάζει ποικίλα αποτελέσματα, εξαρτώμενα από την περιοχή της εξέτασης. Παρόλα αυτά φαίνεται πως οι ξένες τράπεζες σε συγκεντρωτικά αποτελέσματα παρουσιάζουν μικρότερη αποδοτικότητα, ίσως εξαιτίας των υψηλών κοστών εισόδου τα οποία επιβαρύνονται για αρκετά χρόνια στην αρχή της δραστηριοποίησης τους στην ξένη αγορά. Σύμφωνα με την ερευνά, ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι υπάρχει μια έντονη θετική σχέση μεταξύ της μεταβλητότητας της κερδοφορίας και της συγκέντρωσης της αγοράς. Επομένως, η αύξηση του ανταγωνισμού οδηγεί σε πιο σταθερό τραπεζικό σύστημα (De Nicolò and Loukoianova, 2006).

Συνεχίζοντας, λαμβάνοντας υπόψη την έρευνα που έγινε από τους Lensinka et al σε 105 χώρες, σε ένα δείγμα από 2095 εμπορικές τράπεζες για την περίοδο 1998-2003, διαπιστώθηκε πως η ξένη ιδιοκτησία επηρεάζει αρνητικά την αποτελεσματικότητα των τραπεζών. Παρόλα αυτά, σε χώρες με σωστή διακυβέρνηση όσον αφορά τη νομοθεσία, την επίβλεψη του τραπεζικού συστήματος, τη διαφθορά κλπ., μειώνεται αυτή η αρνητική σχέση. Η αναποτελεσματικότητα των ξένων τραπεζών μειώνεται όσο πιο υψηλής ποιότητας είναι τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας προορισμού και ακόμα, όσο πιο όμοια είναι η ποιότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων μεταξύ των δυο χωρών. Το πρόβλημα σύγκρισης της αποτελεσματικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων μεταξύ χωρών οι οποίες έχουν διαφορετικό οικονομικό υπόβαθρο αντιμετωπίστηκε από τους συγγραφείς χρησιμοποιώντας τη μέθοδο υπολογισμού του αποδοτικού συνόρου (Lensinka et al, 2008).

Κατά πόσο η ιδιότητα μιας τράπεζας ως ξένη αποτελεί τελικά μειονέκτημα ή πλεονέκτημα σε σχέση με μια εγχώρια τράπεζα εξετάζεται και στο άρθρο των Miller και Parkhe. Η ανάλυση γίνεται λαμβάνοντας δεδομένα για ντόπιες και ξένες τράπεζες σε 13 χώρες όπου υπάρχει παρουσία και των δυο ειδών, για τη χρονική περίοδο 1989-1996. Από την έρευνα τους προέκυψε ότι οι ξένες τράπεζες παρουσιάζουν μικρότερη αποδοτικότητα από ότι οι αντίστοιχες εγχώριες. Το ίδιο συμπέρασμα βγήκε ακόμα και όταν μέτρησαν το μέγεθος της αποδοτικότητας λαμβάνοντας υπόψη και το βαθμό του πιστωτικού κινδύνου της αγοράς μες την οποία λειτουργούν οι τράπεζες.

Σύμφωνα με τους συγγραφείς, κάποιοι από τους λόγους που ίσως συμβαίνει αυτό είναι τα χαμηλά επιτόκια που πρέπει να προσφέρει η ξένη τράπεζα στους υποψήφιους πελάτες ώστε να έχουν κίνητρο να τους προτιμήσουν, όπως επίσης και τα επιπλέον κόστη που αντιμετωπίζει με την είσοδο της σε μια άλλη χώρα. Διαπιστώσαν επίσης πως η χώρα προέλευσης των ξένων τραπεζών παίζει σημαντικό ρόλο για την απόδοση τους, αφού όσο πιο υψηλή είναι η αποτελεσματικότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος αυτής, τόσο αυξάνεται και η αποδοτικότητα της ξένης τράπεζας. Το αποτέλεσμα αυτό ίσως προκύπτει από το ότι το ανταγωνιστικό και σωστά δομημένο οικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιούνται ωθεί τις τράπεζες να λειτουργούν υπό καθεστώς συνεχούς βελτίωσης και καινοτομιών ώστε να έχουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, κάνοντας τις πιο αποδοτικές από άλλες τράπεζες. Όμως, σε μεγαλύτερη ανάλυση που έγινε δεν παρατηρήθηκε διαφορά στις αποδόσεις

μεταξύ των ξένων τραπεζών που προέρχονται από χώρες με αποτελεσματικό χρηματοοικονομικό σύστημα έναντι των εγχώριων τραπεζών από χώρες με εξίσου άρτιο οικονομικό περιβάλλον.

Εμπλουτίζοντας την έρευνα τους, διέκριναν πως σε χώρες προορισμού με αυστηρό πλαίσιο νομοθεσίας οι ξένες τράπεζες παρουσιάζουν χαμηλότερη αποδοτικότητα έναντι των εγχώριων τραπεζών, ίσως λόγω περιορισμένων νομοθετικά τραπεζικών εργασιών. Αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα πως οι ξένες τράπεζες δεν είναι σε θέση να προσαρμοστούν άμεσα στις νέες συνθήκες σύμφωνα με τις οποίες λειτουργεί η ξένη αγορά ως προς το επίπεδο νομοθεσίας. Αντίθετα, προέκυψε πως τόσο η ομοιότητα της νομοθεσίας περί τραπεζών όσο και του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας προορισμού δεν επηρεάζει την επίδοση αυτών θετικά ή αρνητικά, αφού δεν παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη διαφορά στις συγκεκριμένες τιμές (Miller and Parkhe, 2002).

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες έρευνες όμως, υπάρχουν και εμπειρικές μελέτες που δείχνουν ότι οι ξένες τράπεζες υπερτερούν στην απόδοση έναντι των εγχώριων τραπεζών. Στην έρευνα των Ilko Naaborg et al, όπου τα δεδομένα για την ανάλυση των ξένων τραπεζών αφορούν τη χρονολογική περίοδο 1991-2000 σε ευρωπαϊκές χώρες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο ανάπτυξης, ο δείκτης αποδοτικότητας και τα κέρδη μετά φόρων είναι σε καλύτερα επίπεδα για τις ξένες τράπεζες αλλά χρειάζονται λίγο χρόνο στην αρχή ώσπου να ανακάμψουν από τα κόστη εισόδου και να ξεπεράσουν τις εγχώριες τράπεζες. Παρόλα αυτά ο δείκτης δείχνει να έχει ανοδική τάση και για τις δυο μορφές, με τις εγχώριες τράπεζες να δείχνουν μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς την αποδοτικότητα τους κατά την περίοδο της κρίσης που προκάλεσε η Ρωσία το 1998. Τέλος, στις Ευρωπαϊκές χώρες όπου εστίασε η εν λόγω έρευνα, φαίνεται πως εν τέλει αναλύοντας την αποδοτικότητα ως σύνολο, η επίδοση των εγχώριων και των ξένων τραπεζών τείνει να συγκλίνει (Naaborg et al, 2003).

Στο άρθρο των Měřo και Valentinyi γίνεται ανάλυση για τις χώρες που ανήκουν στις CEC5 (Σλοβενία, Τσεχία, Πολωνία, Ουγγαρία, Σλοβακία) όσον αφορά τις αρχές του 2000. Όπως παρατηρείται, μόνο στη Σλοβενία οι εγχώριες τράπεζες εμφανίζουν καλύτερα επίπεδα κερδοφορίας και απόδοσης έναντι των ξένων τραπεζών. Εκτός από τη Σλοβενία, ο αριθμός των ξένων τραπεζών και το μερίδιο αγοράς τους υπερέρχει των εγχώριων, με τις ξένες τράπεζες να κυριαρχούν στον όγκο τραπεζικών εργασιών.

Επισημαίνουν πως οι διεθνείς τράπεζες τείνουν να ασχολούνται περισσότερο με το διατραπεζικό δανεισμό παρά με τις καταθέσεις και τα δάνεια και πως τα επίπεδα κεφαλαίων δεν εμφανίζουν μεγάλη διαφορά μεταξύ των τραπεζών στις εν λόγω χώρες (Mérő and Valentinyi, 2003).

Τέλος, οι Tsai et al, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως οι τράπεζες με παρουσία στο εξωτερικό τείνουν να έχουν υψηλότερο δείκτη κερδοφορίας ενεργητικού έναντι αυτών που περιορίζονται σε εγχώριες λειτουργίες και ακολούθως τα κέρδη τους έχουν υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης (Tsai et al, 2010).

2.3 ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Χρηματοοικονομική σταθερότητα μιας αγοράς, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), αποτελεί «μια κατάσταση πραγμάτων στην οποία το χρηματοοικονομικό σύστημα – που αποτελείται από τους ενδιάμεσους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, τις χρηματοοικονομικές αγορές και τις υποδομές των χρηματοοικονομικών αγορών – είναι σε θέση να αντεπεξέρχεται τυχόν διαταραχές και την οποιαδήποτε μη ομαλή διόρθωση των χρηματοοικονομικών ανισορροπιών. Με αυτό τον τρόπο, μετριάζεται η πιθανότητα δημιουργίας μιας σοβαρής αστάθειας στη διαδικασία της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης, η οποία θα μπορούσε να εξασθενίσει, σε σημαντικό βαθμό, τη διοχέτευση των αποταμιεύσεων σε κερδοφόρες επενδυτικές ευκαιρίες» (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2011). Όπως έχουν δείξει οι διάφορες οικονομικές κρίσεις που έχουν συμβεί στην ιστορία, η σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος είναι αρκετά ευμετάβλητη και χρειάζεται συλλογική προσπάθεια από τους συμμετέχοντες στο χρηματοοικονομικό σύστημα ώστε αυτή να διατηρηθεί. Παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την σταθερότητα αναλύονται στην παρούσα ενότητα.

Αρχικά, η ύπαρξη υγιούς ανταγωνισμού σε μια αγορά θεωρείται πως αποτελεί θετικό παράγοντα αφού ωθεί τις επιχειρήσεις να βελτιώνονται ώστε οι καταναλωτές να απολαμβάνουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλότερου επιπέδου. Το τραπεζικό σύστημα είναι ένας κλάδος αρκετά ανταγωνιστικός, με την εξέλιξη της τεχνολογίας και το άνοιγμα των συνόρων με το πέρασμα του χρόνου να τον ενισχύουν. Οι Claessens και Laeven υποστήριξαν την άποψη πως ο ανταγωνισμός εντός του τραπεζικού συστήματος βοηθάει στην αποτελεσματικότερη παροχή υπηρεσιών, στη βελτίωση της

ποιότητας των χρηματοοικονομικών προϊόντων και στην εύρεση καινοτόμων προϊόντων (Claessens and Laeven, 2004).

Τη σχέση μεταξύ ανταγωνισμού και σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος προσπάθησαν να ερμηνεύουν οι Amidu και Wolfe. Στην έρευνα που πραγματοποιήθηκε χρησιμοποιήθηκε ένα δείγμα 978 τραπεζών σε 55 αναπτυσσόμενες χώρες για το διάστημα 2000-2007, υπό την προϋπόθεση της ύπαρξης διαφοροποιημένων τραπεζικών εργασιών. Σύμφωνα με τους ερευνητές, η σταθερότητα των τραπεζών μετριέται συνδυάζοντας τις εξής μεταβλητές οι οποίες συνθέτουν τη μονάδα μέτρησης του δείκτη Z-score: κέρδη προσαρμοσμένα στα επίπεδα του κινδύνου, δείκτη ιδίων κεφαλαίων προς ενεργητικό και δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ουσιαστικά μετριέται ο ολικός κίνδυνος της τράπεζας αφού η πρώτη μεταβλητή μετρά την κερδοφορία, η δεύτερη το βαθμό κεφαλαιοποίησης και η τελευταία τον κίνδυνο του χαρτοφυλακίου των δανείων της τράπεζας. Η μελέτη τους απέδειξε πως υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ ανταγωνισμού και σταθερότητας. Πιο συγκριμένα, ο ανταγωνισμός αυξάνει τη σταθερότητα των τραπεζών λόγω της απόφασης τους να διαφοροποιήσουν το χαρτοφυλάκιο τους ώστε να ακολουθούν το ανταγωνιστικό περιβάλλον. Επίσης, τα αποτελέσματα τους φανέρωσαν πως σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον που οι τράπεζες ακολουθούν την στρατηγική της διαφοροποίησης, τείνουν να διακρατούν περισσότερα κεφάλαια και να δημιουργούν λιγότερο επικίνδυνα χαρτοφυλάκια δανείων (Amidu and Wolfe, 2013).

Σε πολλές μελέτες η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος συνδέεται άρρηκτα με τον τραπεζικό κίνδυνο και το ρίσκο που αναλαμβάνουν οι τράπεζες. Όσο μεγαλύτερα είναι αυτά, τόσο περισσότερο αναμένουμε να επηρεαστεί η σταθερότητα της αγοράς. Οι Altunbas et al, ερεύνησαν το τραπεζικό σύστημα σε 15 Ευρωπαϊκές χώρες, για το διάστημα 1992-2000, όπου εξετάστηκε ο βαθμός της ύπαρξης σχέσεως μεταξύ του κεφαλαίου, του κινδύνου και της αποτελεσματικότητάς των τραπεζών. Όπως αποδείχθηκε, οι μη αποτελεσματικές τράπεζες διακρατούν περισσότερο κεφάλαιο και αναλαμβάνουν λιγότερο ρίσκο. Συνεπώς, υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ κεφαλαίου και αποτελεσματικότητας και θετική σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας και ρίσκου. Αυτό ίσως συμβαίνει λόγω των περιορισμών του κόστους που έχουν οι μη αποτελεσματικές τράπεζες γεγονός που τις εμποδίζει να αναλαμβάνουν περισσότερο

κίνδυνο. Άλλος ένας λόγος είναι ότι οι μη αποτελεσματικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να διακρατούν περισσότερο κεφάλαιο και έτσι μειώνονται οι δυνατότητες τους για επενδύσεις. Θετική συσχέτιση υπάρχει και μεταξύ του επιπέδου κεφαλαίων και του ρίσκου που αναλαμβάνουν οι τράπεζες. Η αύξηση της διακράτησης κεφαλαίου σε περιπτώσεις αύξησης του αναλαμβανόμενου κινδύνου ίσως να οφείλεται στην αυστηρή νομοθεσία και την ουσιαστική παρακολούθηση από τις αρμόδιες αρχές (Altunbas et al, 2007).

Συνεχίζοντας, η χρεοκοπία μιας τράπεζας θεωρείται ένας από τους ισχυρότερους παράγοντες διατάραξης της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, όπου υπάρχει αυξημένη πιθανότητα να καταλήξει σε μερική ή ολική κατάρρευση αυτού. Ερμηνεία της «εύθραυστης» τράπεζας, ως αντώνυμο της σταθερότητας, αποτελεί η πιθανότητα αποτυχίας – κατάρρευσης της τράπεζας. Όσο πιο αυξημένη είναι αυτή η πιθανότητα, τόσο πιο «εύθραυστη» θεωρείται η τράπεζα. Οι Bongini et al πραγματοποίησαν μια έρευνα για την περίοδο 1996-1998 για τις χώρες της Ανατολικής Ασίας, όπου τα δεδομένα περιείχαν 246 τραπεζικά ιδρύματα. Η έρευνα αυτή αφορούσε τη μελέτη των 3 παραγόντων που θεωρείται ότι επηρεάζουν την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος: τα λογιστικά στοιχεία, τα ασφάλιστρα των καταθέσεων και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας.

Πιο αναλυτικά, τα στοιχεία του ισολογισμού θεωρείται ότι αποτελούν εδώ και πολλά χρόνια σημαντικοί δείκτες για την πιθανότητα αποτυχίας ή όχι μιας τράπεζας. Για αυτό και συχνά αποκαλούνται «σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης». Χρησιμοποιώντας το μοντέλο CAMEL από τους ερευνητές, τα στοιχεία του ισολογισμού διαχωρίζονται στις εξής κατηγορίες: κεφαλαιακή επάρκεια, ποιότητα στοιχείων ενεργητικού, κερδοφορία, ρευστότητα και διοίκηση. Η αξία της ασφάλειας των καταθέσεων μετριέται σύμφωνα με το μοντέλο του Merton (1977) ως ένα δικαίωμα πώλησης πάνω στην αξία του ενεργητικού της τράπεζας. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας από μεγάλους οίκους δεν έχει κάποια επιπλέον προβλεπτική ικανότητα από τα λογιστικά στοιχεία και επίσης δεν επιφέρει καμία διαφορά στον τρόπο λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων τα οποία δεν φαίνεται να λειτουργούν πιο πειθαρχημένα. Από τους τρεις παράγοντες, φαίνεται πως το ασφάλιστρο των καταθέσεων αποτελεί ίσως μια ένδειξη για την αποτυχία των τραπεζών, αλλά και αυτό σε μικρό βαθμό. Γενικά δεν εντοπίστηκε κάποια έντονη

συσχέτιση με κάποιον από τους παράγοντες και την πιθανότητα αποτυχίας μιας τράπεζας, και κατ' επέκταση με την σταθερότητα της αγοράς. (Bongini et al, 2002).

Τέλος, στο άρθρο των Boyd et al, οι οποίοι χρησιμοποίησαν δυο διαφορετικά μοντέλα, έγινε προσπάθεια να προσδιοριστεί η σχέση μεταξύ του ανταγωνισμού της τραπεζικής αγοράς και της πιθανότητας χρεοκοπίας των τραπεζών, έτσι ώστε να αποσαφηνιστεί η συνδυαστική επίδραση των ανωτέρω στην σταθερότητα της αγοράς. Το μοντέλο CVH, όπου επιτρέπεται ο ανταγωνισμός μόνο στην αγορά καταθέσεων, υποστηρίζει πως η πιθανότητα χρεοκοπίας μιας τράπεζας αυξάνει όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των τραπεζών στην αγορά και μεγιστοποιείται με την ύπαρξη του τέλει ανταγωνισμού. Αντίθετα με το μοντέλο BDN, όπου έχουμε ανταγωνισμό και στις καταθέσεις και στα δάνεια, η σχέση αυτή θεωρείται ότι είναι αρνητική.

Μετά από έρευνα σε 2500 τράπεζες της Αμερικής για το 2003 και σε 2600 τράπεζες για την περίοδο 1993-2004 σε 134 μη βιομηχανοποιημένες χώρες, διαπιστώθηκε πως υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ ανταγωνισμού της αγοράς και πιθανότητας χρεοκοπίας, το οποίο υποστηρίζει το δεύτερο μοντέλο, και ότι αυτό οφείλεται στη θετική συσχέτιση μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της μεταβλητότητας του δείκτη απόδοσης του ενεργητικού. Αυτή η σχέση είναι αρκετά δυνατή ώστε να αντισταθμίσει τη θετική συσχέτιση μεταξύ συγκέντρωσης και κερδοφορίας. Επίσης, και τα δυο μοντέλα έδειξαν πως η μεγαλύτερη συγκέντρωση δημιουργεί την τάση να αυξάνεται η διάθεση δανείων, μεγαλώνοντας το δείκτη δάνεια/ενεργητικό και μειώνοντας τη κεφαλαιακή επάρκεια (Boyd et al, 2006).

2.4 ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Η είσοδος ξένων τραπεζών έχει πολλά πλεονεκτήματα για τη χώρα οικοδεσπότη. Αυτά αναφέρονται σε περιπτώσεις όπως η μετάδοση τεχνογνωσίας σε τομείς όπως η τεχνολογία και η διοίκηση, η είσοδος νέων προϊόντων αλλά και η αποδοτικότερη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος λόγω της αύξησης του ανταγωνισμού. Επίσης, υποστηρίζεται πως οι ξένες τράπεζες κατέχουν περισσότερο διαφοροποιημένα χαρτοφυλάκια και λόγω της ευρύτερης πρόσβασης τους στην παγκόσμια αγορά κεφαλαίου χρηματοδοτούνται από πιο ισχυρούς επενδυτές, καθιστώντας τις πιο σταθερές στο περιβάλλον των τραπεζών (Cárdenas et al, 2004). Οι τράπεζες σχετίζονται άμεσα με την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Ως αποτέλεσμα,

πολλοί ερευνητές έχουν ασχοληθεί με τη μελέτη της επίδρασης της εισόδου μιας ξένης τράπεζας στο τραπεζικό σύστημα της χώρας φιλοξενίας.

Ένας από τους πιο σημαντικούς τρόπους με τον οποίο οι ξένες τράπεζες μεταβάλουν την σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος της χώρας εισόδου είναι η επίδραση στην ανάπτυξη αυτής. Οι Bruno και Hauswald ερεύνησαν για το διάστημα 1995-2003 ένα δείγμα 3111 τραπεζικών ιδρυμάτων, σε 91 χώρες για τις οποίες υπήρχαν δεδομένα ως προς την ιδιοκτησία των τραπεζών. Τα αποτελέσματα τους δείχνουν πως αναμφίβολα οι ξένες τράπεζες με την ενίσχυση του δανεισμού επηρεάζουν θετικά το βαθμό ανάπτυξης αυτής. Αυτό οφείλεται στη χαλάρωση των περιορισμών του εξωτερικού δανεισμού επιτρέποντας στις επιχειρήσεις να αναπτύσσονται χρηματοοικονομικά, λαμβάνοντας υπόψη και τη θετική αντίδραση των εγχώριων τραπεζών στην αύξηση του ανταγωνισμού. Η αρνητική επιρροή της ανάπτυξης μιας χώρας από τα προβλήματα του τραπεζικού συστήματος τείνει να μετριάζεται με την παρουσία των ξένων τραπεζών, η οποία δεν αποδεικνύεται να επηρεάζει αρνητικά τα επίπεδα δανεισμού που προέρχονται από τις εγχώριες τράπεζες, οι οποίες παραμένουν σημαντική πηγή χρηματοδότησης.

Συνακόλουθα, αποδεικνύουν στην έρευνα τους πως οι ξένες τράπεζες ενισχύουν την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων ελαττώνοντας τους χρηματοοικονομικούς περιορισμούς. Έτσι, όσο μεγαλύτερη είναι η έκθεση των επιχειρήσεων στο δανεισμό τόσο περισσότερο η παρουσία των ξένων τραπεζών ενισχύει την οικονομική ανάπτυξη και ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες που υπάρχουν περισσότερα εμπόδια δανεισμού, όπως είναι ο πιστωτικός κίνδυνος και η αυστηρότερη νομοθεσία. Όμως, η παρουσία ξένων τραπεζών ωφελεί σε μεγαλύτερο βαθμό τις επιχειρήσεις με χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης παρά της υψηλού ρυθμού. Η ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας είναι μεγαλύτερη στις αναπτυσσόμενες χώρες και δεν αφορά μόνο τις μεγάλες επιχειρήσεις αφού στις εν λόγω χώρες κυριαρχούν κυρίως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Άλλωστε, η είσοδος ξένων τραπεζών συμβαίνει τις περισσότερες φορές σε χώρες με υψηλές προοπτικές ανάπτυξης, ενώ το επίπεδο επιχειρηματικότητας δεν φαίνεται να αποτελεί παράγοντα επιλογής χώρας. Το εάν η είσοδος ξένων τραπεζών θα μειώσει το κόστος δανεισμού και θα βελτιώσει την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα επίπεδα ανταγωνισμού του τραπεζικού συστήματος της χώρας προορισμού και από την αντιμετώπιση του κλάδου

σε μια τέτοια εισβολή.

Εν συνεχεία, βασικό στοιχείο της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι οι ξένες τράπεζες χρηματοδοτούνται από εξωτερικούς επενδυτές, και ως αποτέλεσμα έχουν τη δυνατότητα να συνεχίζουν το δανεισμό και τις τραπεζικές τους εργασίες ακόμα και όταν το τραπεζικό σύστημα της χώρας προορισμού περνάει κρίση. Έτσι, αποτελούν έναν σταθεροποιητικό παράγοντα σε περίοδο κρίσης, ενισχύοντας την οικονομία όταν οι εγχώριες τράπεζες δεν μπορούν και για αυτό αυξάνεται με ταχύ ρυθμό το μερίδιο αγοράς τους αφού οι πελάτες διακρίνουν αυτό το πλεονέκτημά. Παρόλα αυτά, όσο μεγαλύτερη είναι η χρηματοοικονομική μόχλευση των επιχειρήσεων πριν από μια κρίση, τόσο μειώνεται ο βαθμός ανάπτυξης των χωρών κατά τη διάρκεια αυτής.

Τέλος, η έρευνα τους φανέρωσε πως η εξαγορά, έναντι των άλλων τρόπων εισόδου μιας ξένης τράπεζας σε μια χώρα, ωφελεί περισσότερο τα επίπεδα ανάπτυξης της χώρας και την πρόσβαση σε δανεισμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κυρίως σε αναπτυσσόμενες χώρες που είναι υποβαθμισμένο το σύστημα διακίνησης πληροφοριών. Τα παραπάνω προκύπτουν από το γεγονός πως είναι σημαντικό να είναι εξοικειωμένη η επενδύτρια τράπεζα με τα χαρακτηριστικά της αγοράς και να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με τους δανειζόμενους κάτι το οποίο γίνεται πιο εύκολο με την απόκτηση μιας τράπεζας που ήδη λειτουργεί στην εν λόγω αγορά. Ακόμα, λειτουργούν σαν μηχανισμός βελτίωσης του συστήματος μετάδοσης πληροφοριών κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες (Bruno and Hauswald, 2013).

Ένας ακόμα διαχωρισμός που γίνεται στην επίδραση των ξένων τραπεζών είναι σε σχέση με το αν η είσοδος γίνεται με τη μορφή θυγατρικής ή υποκαταστήματος, αφού κάθε μορφή επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο. Με μηνιαία δεδομένα από την Αργεντινή για την περίοδο 1995-2004 και για την Ουρουγουάη για την περίοδο 1998-2004, οι Brey και Winograd ερεύνησαν τις κύριες διαφορές μεταξύ θυγατρικών και υποκαταστημάτων σε σχέση με την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Συνολικά, οι παρατηρήσεις ήταν 8285 για 205 τράπεζες της Αργεντινής και 1225 για 29 τράπεζες της Ουρουγουάης.

Σύμφωνα με την έρευνα τους και κυρίως όσο αφορά περίοδο κρίσης, μια ξένη τράπεζα έχει περισσότερες πιθανότητες να ανταπεξέλθει σε μια δύσκολη περίοδο όταν αυτή λειτουργεί με τη μορφή υποκαταστήματος παρά ως θυγατρική. Μια ακόμη σημαντική

διαφορά που προέκυψε είναι ότι οι θυγατρικές έχουν κατά μέσο όρο υψηλότερους δείκτες δανεισμού και καταθέσεων, κατατάσσοντας αυτές ως πιο ευάλωτες σε πιστωτικούς κινδύνους και σε μαζικές αναλήψεις. Και στις δυο χώρες, η λειτουργία μέσω υποκαταστήματος είχε ως αποτέλεσμα την ανάληψη τραπεζικών λειτουργιών με μεγαλύτερη σύνεση, δηλαδή αναλαμβάνουν τα υποκαταστήματα λιγότερο κίνδυνο σε αντίθεση με τις θυγατρικές και επίσης παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα πιθανότητας χρεοκοπίας. Τα υποκαταστήματα ενδεχομένως να λειτουργούν πιο συντηρητικά λόγω της μεγαλύτερης ευθύνης της μητρικής εταιρίας άρα και του πιο εξονυχιστικού ελέγχου από αυτές.

Εμπλουτίζοντας την ανάλυση τους σχετικά με την επιλογή της μορφής επέκτασης, αναφέρουν πως τα υποκαταστήματα διακρατούν το όνομα της μητρικής τράπεζας με συνέπεια σε περίπτωση αποτυχίας αυτών να μεταδίδεται η αρνητική φήμη και στην μητρική τράπεζα γεγονός που ωθεί για περισσότερο έλεγχο από αυτές. Εν συνεχεία, σε περίπτωση που η μητρική τράπεζα ακολουθεί στρατηγικές υψηλού ρίσκου είναι πιθανό να συμφέρει η λειτουργία μέσω θυγατρικής παρόλο που τα κόστη χρηματοδότησης των υποκαταστημάτων είναι χαμηλότερα με θετική επίδραση στην επέκταση της τραπεζικής, αφού πλέον τα περιουσιακά στοιχεία θα είναι ανεξάρτητα και δεν θα επιβαρύνεται η τράπεζα με επιπλέον ασφάλιστρο κινδύνου λόγω της μητρικής τράπεζας.

Τέλος, επισημαίνουν πως συνήθως οι μητρικές τράπεζες επιλέγουν τη μορφή της θυγατρικής όταν επιθυμούν να ακολουθούν περισσότερο ριψοκίνδυνες στρατηγικές τόσο οι ίδιες όσο και η θυγατρική τους, ενώ οι χώρες φιλοξενίας προτιμούν τα υποκαταστήματα αφού είναι πιο συντηρητικά και ελέγχονται περισσότερο από τη μητρική τους τράπεζα. Εξετάζοντας την επιρροή συνολικά, στην περίοδο της κρίσης του 1999 στην Ουρουγουάη και στην Αργεντινή, οι ξένες τράπεζες κατέγραψαν χαμηλότερους δείκτες μη εξυπηρετούμενων δανείων ενώ αντίθετα υπέστησαν μεγαλύτερη ζημιά από τις αναλήψεις, έναντι των εγχώριων τραπεζών. Τα αποτελέσματα τους φανέρωσαν πως οι ξένες τράπεζες ενώ ήταν φανερά πιο συντηρητικές ως προς τις στρατηγικές τους, οι καταθέτες δεν τις θεώρησαν πιο ασφαλείς από τις άλλες τράπεζες (Brei and Winograd, 2009).

Τραπεζική αγορά και σταθερότητα είναι πλέον δυο λέξεις απόλυτα συνδεδεμένες. Το ενδιαφέρον για την επίδραση της τραπεζικής αγοράς στην σταθερότητα του

χρηματοοικονομικού συστήματος δεν προέρχεται μόνο από ερευνητές και οικονομολόγους, αλλά από επενδυτές, από σπουδαστές ακόμη και από το ευρύ κοινό, αφού η λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος και οι σταθεροί ρυθμοί του επηρεάζουν τη ζωή όλων με διαφορετικό τρόπο. Συνεπώς, δεν θα μπορούσε να λείπουν από τη διεθνή βιβλιογραφία οι έρευνες για την άμεση επίδραση των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα της οικονομίας.

Σύμφωνα με τους Herrero και Simón, υπάρχουν πολλές βιβλιογραφικές απόψεις οι οποίες στηρίζουν την πρόταση ότι η υψηλότερου επιπέδου διοίκηση και η υψηλή κεφαλαιοποίηση των ξένων τραπεζών σε σχέση με τις εγχώριες τράπεζες έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του τραπεζικού συστήματος αλλά και την άμβλυση των προβλημάτων που σχετίζονται με τις πιστωτικές κρίσεις στις αγορές στις οποίες αυτές εισέρχονται. Οι ξένες τράπεζες τείνουν να έχουν αποδοτικότερα συστήματα διοίκησης, με πιο διαφανείς και πιο αυστηρές διαδικασίες ελέγχου, τα οποία σε καταστάσεις υγιούς ανταγωνισμού αναμένεται ότι θα εφαρμοστούν και από τις εγχώριες τράπεζες. Τέλος, σημαντικό ρόλο κατέχουν ο έλεγχος από τη μητρική τράπεζα και η λειτουργία κάτω από τις οδηγίες και τις κατευθύνσεις ενός ομίλου. Ειδικότερα σε περίοδο κρίσης, τα υψηλά επίπεδα ιδίων κεφαλαίων που εισέρχονται από τον όμιλο, βοηθούν στη διατήρηση των δανειακών σχέσεων και στην αποφυγή της μείωσης ή ακόμα και της διακοπής παροχής πιστώσεων, ενισχύοντας την οικονομική δραστηριότητα.

Από την άλλη, υπάρχουν και πολλές απόψεις για την αντίθετη επίδραση των ξένων τραπεζών. Αυτές συνήθως στηρίζονται στο ότι οι ξένες τράπεζες λόγω της έντονης διαφοροποίησης τους μετακινούν κεφάλαια από χώρα σε χώρα. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του κινδύνου για τις ξένες τράπεζες μέσω της διαφοροποίησης, αλλά παράλληλα θα προκαλέσει αύξηση της μεταβλητότητας της πίστωσης και της ρευστότητας σε τοπικό επίπεδο, γεγονός που επηρεάζει το χρηματοοικονομικό σύστημα της εκάστοτε χώρας. Παρόλα αυτά, οι Herrero και Simón θεωρούν πως οι ξένες τράπεζες ενισχύουν την σταθερότητα της οικονομίας και των παρεχόμενων πιστώσεων, χωρίς να υπάρχει απόδειξη πως αυξάνουν την πιθανότητα μιας τραπεζικής κρίσης (Herrero and Simón, 2006).

Η επίδραση των ξένων τραπεζών στο χρηματοοικονομικό σύστημα μιας χώρας μπορεί να φανεί τόσο έμμεσα, από τη συγκριτική τους δραστηριότητα σε σχέση με τις εγχώριες τράπεζες, όσο και άμεσα, από το είδος της στρατηγικής που ακολουθούν.

Μεγάλη έρευνα σχετικά με την επίδραση των ξένων τραπεζών έγινε από τους De Nicolò και Loukoïanou. Η μελέτη αυτή στηρίχτηκε σε 10,000-18,000 ετήσια στοιχεία μη ενοποιημένων ισολογισμών για κρατικές, εγχώριες και ξένες τράπεζες, σε 133 μη βιομηχανοποιημένες χώρες, για την περίοδο 1993-2004. Στην ανάλυση τους όρισαν πως η οικονομία χωρίζεται σε τρεις διαφορετικές ομάδες παραγόντων που αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους: τους επιχειρηματίες, τους καταθέτες και τις τράπεζες, όπου όλοι είναι ουδέτεροι σχετικά με τον κίνδυνο. Η μεθοδολογία που ακολούθησαν ήταν η γραμμική πολλαπλή παλινδρόμηση.

Το επίπεδο κινδύνου μιας τράπεζας, όπου για τους ερευνητές θεωρείται ότι αντικατοπτρίζει την πιθανότητα χρεοκοπίας της, μετρήθηκε με το δείκτη Z-score, όπου αποτελούσε την εξαρτημένη μεταβλητή του δείγματός τους. Ο δείκτης Z-score αποτελούνταν από το άθροισμα του δείκτη των ιδίων κεφαλαίων προς το ενεργητικό με το δείκτη αποδοτικότητας του ενεργητικού, διαιρεμένο με την τυπική απόκλιση των αποδόσεων του ενεργητικού, η οποία αναφέρεται σε συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα, δηλαδή $Z\text{-score} = (ROAt + EQTAt) / \sigma(ROAt)$. Επιπροσθέτως, για περαιτέρω ανάλυση, χρησιμοποίησαν και ως εξαρτημένες μεταβλητές τα συστατικά του δείκτη Z-score σε ξεχωριστές παλινδρομήσεις. Βασικό στοιχείο της ανάλυσης τους και ανεξάρτητη μεταβλητή στις οικονομετρικές τους μετρήσεις ήταν ο δείκτης Hirschmann-Hirfendahl (HHIs). Ο δείκτης αυτός μετράει το βαθμό συγκέντρωσης της τραπεζικής αγοράς σε επίπεδο κάθε χώρας, παράγοντας που οι ερευνητές θεωρούν πως κατέχει σημαντικό ρόλο στη δομή του τραπεζικού συστήματος και στην σταθερότητα αυτού.

Άλλοι παράγοντες που λήφθηκαν υπόψη και χρησιμοποιήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές στο μοντέλο και οι οποίοι διαφοροποιούνται ανά τράπεζα είναι η κατηγορία της τράπεζας (κρατική, εγχώρια ή ξένη), το μέγεθος του ενεργητικού αλλά και η συγκριτική σχέση του με το ύψος των δανείων, η αποδοτικότητα του κόστους, δείκτες εσόδων και κόστους και τέλος, η δομή μεταξύ των καταθέσεων και των υποχρεώσεων. Σχετικά με τη χώρα μελέτης, εξετάστηκαν ο δείκτης ανάπτυξης του ΑΕΠ, ο πληθωρισμός και τα ονομαστικά επιτόκια, τόσο ως απόλυτες τιμές όσο και ως προς τη μεταβλητότητα τους. Επίσης, ενσωμάτωσαν μεταβλητές όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και η συναλλαγματική ισοτιμία του νομίσματος της κάθε χώρας σε σχέση με το δολάριο. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω μεταβλητές και χρησιμοποιώντας κάθε

φορά διαφορετικό μείγμα αυτών, το οικονομετρικό μοντέλο απέδωσε πολλά και ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

Αρχικά, ο δείκτης δάνεια/ενεργητικό είναι υψηλότερος για τις εγχώριες τράπεζες, γεγονός που υποδεικνύει πως οι εγχώριες τράπεζες ακολουθούν διαφορετική στρατηγική και εκχωρούν μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού τους σε δάνεια. Ταυτόχρονα, και ο δείκτης καταθέσεις/υποχρεώσεις είναι υψηλότερος για τις εγχώριες τράπεζες, οδηγώντας στο συμπέρασμα πως οι εγχώριες τράπεζες στηρίζονται περισσότερο στις καταθέσεις ως το βασικό τρόπο χρηματοδότησης έναντι των ξένων τραπεζών. Δεν περνάει απαρατήρητο το γεγονός ότι οι εγχώριες τράπεζες έχουν στο μεγαλύτερο μέρος του δείγματος μικρότερη κεφαλαιοποίηση και παρουσιάζουν υψηλότερο δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Ακολούθως, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε χώρας, σε γενικό επίπεδο οι ξένες τράπεζες τείνουν να πιο επικίνδυνες από τις εγχώριες τράπεζες, αλλά όπως έδειξε η έρευνα, οι τελευταίες αλλάζουν το επενδυτικό τους προφίλ και ακολουθούν πιο επικίνδυνες στρατηγικές όταν εισχωρούν ξένες τράπεζες και αυξάνεται ο ανταγωνισμός. Ένας από τους λόγους οι οποίοι ίσως οδηγούν στην ανάληψη υψηλότερου επενδυτικού κινδύνου από τη μεριά των ξένων τραπεζών είναι η μεγαλύτερη χρηματοοικονομική εγγύηση και ασφάλεια που έχουν από τις μητρικές εταιρίες σε αντίθεση με τις ντόπιες και γεωγραφικά μικρότερες τράπεζες. Ακόμα, οι ξένες τράπεζες αντιμετωπίζουν υψηλότερα κόστη διαλογής, αφού χρειάζεται ένα απαραίτητο διάστημα προσαρμογής και κατανόησης της αγοράς στην οποία εισέρχονται, τα οποία κόστη πρέπει να καλύψουν μέσω επενδύσεων υψηλής απόδοσης, άρα και ρίσκου. Τα κόστη αυτά είναι πολύ πιθανό με την πάροδο του χρόνου και την απόκτηση εμπειρίας στην εν λόγω αγορά να μειώνονται και να φτάσουν στα επίπεδα των εγχώριων τραπεζών. Τέλος, ουσιαστικό ρόλο κατέχει και η στρατηγική που ακολουθεί η μητρική τράπεζα και υιοθετείται από το υποκατάστημα ή τη θυγατρική της αλλά και το ότι τα χαρτοφυλάκια των διεθνοποιημένων τραπεζών είναι αρκετά διαφοροποιημένα δίνοντας τους τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν υψηλότερο κίνδυνο.

Αξιοσημείωτη είναι η απόδειξη πως υπάρχει θετική σχέση μεταξύ συγκέντρωσης της αγοράς και της πιθανότητας χρεοκοπίας της τράπεζας, αλλά κυρίως το γεγονός ότι η σχέση αυτή ενισχύεται όταν λαμβάνεται υπόψη και η ιδιοκτησία της τράπεζας.

Αναλυτικότερα, οι εγχώριες τράπεζες αναλαμβάνουν περισσότερο κίνδυνο με την αύξηση του μεριδίου ξένων τραπεζών και όχι εγχωρίων, ενώ ως προς έκπληξη των συγγραφέων, οι ξένες τράπεζες μειώνουν τα επίπεδα κινδύνου τους τόσο με την αύξηση του μεριδίου των εγχώριων όσο και των ξένων τραπεζών. Συνδυάζοντας όλα τα παραπάνω, κατέληξαν πως πρωτεύον παράγοντας επίδρασης στην σταθερότητα της αγοράς αποτελεί η παρουσία ξένων τραπεζών σε συνάρτηση με το βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς και έπειτα ακολουθεί η απομονωμένη επίδραση της μορφής ιδιοκτησίας των τραπεζών (De Nicolò and Loukoianova, 2006).

Ακόμη μια έρευνα σχετικά με την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και την είσοδο ξένων τραπεζών έγινε από τους Claessens και Horen. Στο συγκεκριμένο άρθρο εξετάζεται η συμπεριφορά και η επίδραση των ξένων τραπεζών μέσα από ένα δείγμα 137 χωρών συλλέγοντας ετήσια δεδομένα για την περίοδο 1995-2009. Ο αριθμός των τραπεζών που χρησιμοποιήθηκαν είναι 5377 και οι χώρες προελεύσεως 111. Η μελέτη έγινε χρησιμοποιώντας τα παραπάνω δεδομένα, συγκρίνοντας τα χαρακτηριστικά των ξένων και των εγχώριων τραπεζών και αναλύοντας την επίδραση των ξένων τραπεζών στην οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα. Θεώρησαν πως είναι προτιμότερο να επιλεχθεί μεγάλη περίοδος συλλογής δεδομένων ώστε να διαχωριστούν οι επιδράσεις των δομικών αλλαγών από τις κυκλικές μεταβολές. Επιπροσθέτως, χρησιμοποίησαν μεγάλο δείγμα χωρών ώστε τα αποτελέσματα να μην είναι μεροληπτικά στις περιπτώσεις που η επίδραση των ξένων τραπεζών συσχετίζεται με τις οικονομικές συνθήκες και το ευρύτερο περιβάλλον των χωρών προορισμού και προελεύσεως, αλλά να αντικατοπτρίζουν τη σχέση μεταξύ ξένων και εγχώριων τραπεζών και τη γενική επίδραση τους στην οικονομία μιας χώρας.

Μεγάλη βαρύτητα έδωσαν στην ημερομηνία εισόδου ή εξόδου μιας τράπεζας σε μια χώρα αλλά και στις εξαγορές και συγχωνεύσεις οι οποίες αλλάζουν την ιδιοκτησιακή δομή των τραπεζών και επηρεάζουν το διαχωρισμό των δεδομένων και κατ' επέκταση τα αποτελέσματα της έρευνας. Πιο αναλυτικά, σε κάθε εξαγορά ή συγχώνευση έδιναν ιδιαίτερη προσοχή στο αν μετά η νέα τράπεζα ήταν εγχώρια ή ξένη και αν υπήρχαν ακόμα τμήματα των αρχικών τραπεζών τα οποία έπρεπε να συμπεριληφθούν στην έρευνα. Το δείγμα των χωρών χωρίστηκε σε 4 μεγάλες κατηγορίες: στις χώρες που ανήκουν στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης(ΟΟΣΑ), στις χώρες υψηλού εισοδήματος εκτός ΟΟΣΑ, στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις

αναδυόμενες οικονομίες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας τους έδειξαν πως οι ξένες τράπεζες υπερέχουν σε μέγεθος κεφαλαίου και σε ρευστότητα, αλλά όχι και σε κερδοφορία. Σε επίπεδο ρευστότητας, οι ξένες τράπεζες ακολουθούν περισσότερο συντηρητική πολιτική εμφανίζοντας υψηλότερο δείκτη ρευστότητας και συμπερασματικά είναι στραμμένοι κυρίως σε πιο βραχυπρόθεσμες αγορές. Ο δείκτης ίδια κεφάλαια/ ενεργητικό είναι υψηλότερος, υποδεικνύοντας πως οι ξένες τράπεζες είναι λιγότερο μοχλευμένες ενώ παράλληλα σε αναπτυσσόμενες χώρες τείνουν να έχουν χαμηλότερα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων πιθανόν λόγω πιο προσεκτικής εξέτασης της πιστωτικής ικανότητας των πελατών. Βασικό στοιχείο είναι ότι όταν οι ξένες τράπεζες κατέχουν υψηλό μερίδιο αγοράς είναι πιο σταθεροί δανειοδότες σε σχέση με τις εγχώριες τράπεζες. Σχετικά με την αποδοτικότητα παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά, κάτι που εκπλήσσει λόγω της ανεπτυγμένης τεχνολογίας, του know-how και της ευκολότερης πρόσβασης που έχουν σε κεφάλαια. Επιπροσθέτως, οι ξένες τράπεζες παρουσίασαν μικρότερους δείκτες δάνεια/ενεργητικό και δάνεια/καταθέσεις, που δείχνει πως δημιουργούν μικρότερο κομμάτι του δανεισμού έναντι των εγχώριων τραπεζών και επίσης χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο ποσοστό άλλους τρόπους πέραν των δανείων για τη χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση.

Αποδείχθηκε επίσης πως υπάρχει αρνητική συσχέτιση μεταξύ της παρουσίας ξένων τραπεζών και του ποσοστού της πίστωσης έναντι του ΑΕΠ και κυρίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την παγκόσμια κρίση του 2009, παρατήρησαν πως κατά μέσο όρο οι ξένες τράπεζες μείωσαν περισσότερο τα επίπεδα δανεισμού από ότι οι εγχώριες τράπεζες καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως οι ξένες τράπεζες συνέδραμαν αναμφισβήτητα στην οικονομική αστάθεια. Η πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με τους πιστωτές δεν έχει κάποια ιδιαίτερη επίδραση στη δημιουργία πιστώσεων, εκτός από τις αναπτυσσόμενες χώρες που έχει μικρή θετική επίδραση. Ακόμα, για τις αναπτυσσόμενες χώρες, όσο περισσότερο χρονικό διάστημα χρειάζεται για την υπογραφή μιας σύμβασης χρηματοδότησης, τόσο μειώνεται η δημιουργία πιστώσεων (Claessens and Van Horen, 2012).

Μετά την κρίση του 1990 στις αναδυόμενες οικονομίες παρατηρήθηκε πως σε αυτές τις χώρες αυξήθηκαν τα μερίδια αγοράς των ξένων τραπεζών σε σημαντικό βαθμό, αφού άνοιξαν τα σύνορα τους ώστε να ενισχύσουν την εισροή κεφαλαίων.

Παρακινούμενοι από αυτό το γεγονός, οι Vogel και Winkler ανέλυσαν την επίδραση των ξένων τραπεζών στις αναδυόμενες οικονομίες μέσω της θετικής ή αρνητικής μεταβολής στη διακίνηση κεφαλαίων και στον εγχώριο δανεισμό. Το δείγμα τους αφορούσε 84 αναδυόμενες οικονομίες, για την περίοδο 2000-2009 και οι στατιστικές αναλύσεις εστίασαν στα δυο χρόνια πριν και μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, όπου για την έρευνα συγκεκριμενοποιείται στο Σεπτέμβριο του 2008.

Τα αποτελέσματα τους έδειξαν πως στις χώρες όπου οι ξένες τράπεζες διακρατούσαν υψηλό μερίδιο αγοράς την περίοδο πριν την παγκόσμια κρίση του 2009, είχαν ένα πιο σταθερό σύστημα διακίνησης τραπεζικών κεφαλαίων εκτός συνόρων κατά τη διάρκεια αυτής, έναντι των άλλων χωρών όπου οι ξένες τράπεζες δεν κατείχαν ισχυρή θέση. Αντίθετα δεν εντοπίζεται κάποια θετική συσχέτιση μεταξύ της παρουσίας των ξένων τραπεζών και της σταθεροποίησης του συστήματος των πιστώσεων της εγχώριας αγοράς. Καταλήγοντας, υποστήριξαν πως η παρουσία ξένων τραπεζών ενισχύει την σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος μέσω της ομαλής διακίνησης κεφαλαίων, όμως η επίδραση αυτή δεν εισχωρεί και στην εγχώρια αγορά (Vogel and Winkler, 2011).

2.5 ΣΥΝΟΨΗ

Οι μελέτες σχετικά με τις ξένες τράπεζες αλλά και την επίδραση τους στην οικονομία δίνουν ποικίλα και ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Στο μεγαλύτερο κομμάτι της βιβλιογραφίας, οι ξένες τράπεζες εμφανίζονται να μειονεκτούν ως προς την αποδοτικότητα αλλά να έχουν το προβάδισμα στην κερδοφορία. Οι στρατηγικές τους είναι πιο επικίνδυνες αλλά όσο αυξάνουν το μερίδιο της αγοράς τους, ωθούν τις εγχώριες τράπεζες να ακολουθήσουν παρόμοιες στρατηγικές. Η αύξηση του ανταγωνισμού που προκαλούν καθώς και η είσοδος κεφαλαίων και καινοτόμων ιδεών συνδράμουν στην ανάπτυξη της οικονομίας της κάθε χώρας, γεγονός που αποτελεί θετική επίδραση αυτών. Υπάρχουν απόψεις πως οι ξένες τράπεζες βοηθούν την σταθερότητα της οικονομίας αφού αποτελούν σταθεροί πυλώνες, με την υψηλή κεφαλαιοποίηση τους και την τακτική της διαφοροποίησης. Από την άλλη, έρευνες έδειξαν πως συμβάλουν στην οικονομική αστάθεια, λόγω της μείωσης των πιστώσεων που παρατηρήθηκαν κατά την είσοδο τους αλλά και με την αύξηση του επιπέδου κινδύνου που αναλαμβάνουν τόσο οι ίδιες όσο και οι εγχώριες τράπεζες λόγω της αύξησης του ανταγωνισμού. Οι αντίθετες αυτές απόψεις δίνουν το έναυσμα ώστε να

πραγματοποιηθεί έρευνα για την αποσαφήνιση της σχέσης μεταξύ της παρουσίας των ξένων τραπεζών και της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος με νεότερα δεδομένα.

3. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

Ακολουθώντας τη παραπάνω ανάλυση, οι βασικές υποθέσεις οι οποίες αποτελούν αντικείμενο μελέτης και έρευνας της παρούσας διπλωματικής είναι οι παρακάτω:

Υπόθεση H1:

«Οι ξένες τράπεζες είναι πιο σταθερές από τις εγχώριες τράπεζες»

Οι ξένες τράπεζες τείνουν να είναι πιο σταθερές και πιο συντηρητικές λόγω του ελέγχου τους από τη μητρική τράπεζα. Άλλωστε, ένα μεγάλο μέρος του κεφαλαίου τους επηρεάζει την περιουσία της μητρικής τράπεζας και έτσι αυτό δεν μπορεί να διαχειρίζεται χωρίς περιορισμούς. Επίσης, έχουν υψηλότερου επιπέδου διοίκηση και περισσότερο διαφανείς διαδικασίες σε σχέση με τις εγχώριες τράπεζες. Ως εκ τούτου, αναμένουμε οι ξένες τράπεζες να είναι πιο σταθερές από τις εγχώριες τράπεζες.

Υπόθεση H2:

«Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται θετικά από την παρουσία ξένων τραπεζών»

Η καλύτερη ποιότητα λειτουργίας και διοίκησης των ξένων τραπεζών διαχέεται και στο υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα, το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη δόμηση και οργάνωση του. Λόγω των παραπάνω, αναμένουμε να υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της παρουσίας των ξένων τραπεζών και της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος.

Υπόθεση H3:

«Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται αρνητικά από τη συγκέντρωση της αγοράς»

Ο ανταγωνισμός στο τραπεζικό σύστημα δημιουργεί ένα υγιές περιβάλλον αγοράς, με τους συμμετέχοντες να προσπαθούν να βελτιώνονται σε συνεχή χρόνο, τις διαδικασίες να γίνονται πιο διαφανείς και τις βάσεις του συστήματος να γίνονται όλο και πιο

σταθερές. Από την άλλη πλευρά, η συγκέντρωση της αγοράς μεταφέρει το κέρδος σε συγκεκριμένες ομάδες, οι οποίες αποκτούν μονοπωλιακές δυνάμεις και ακολουθούν πιο επικίνδυνες στρατηγικές, καθώς λόγω της θέσης τους στην αγορά είναι πιο δύσκολος ο έλεγχός τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες και επίσης δεν υπάρχει φόβος για αντίκτυπο στη σχέση τους με τους πελάτες. Έτσι, αναμένουμε η συγκέντρωση στην αγορά να επηρεάζει αρνητικά την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος.

Υπόθεση H4:

«Η σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών επηρεάζεται θετικά από την παρουσία ξένων τραπεζών»

Η είσοδος ξένων τραπεζών σε μια χώρα αναμένεται ότι αυξάνει τον ανταγωνισμό στην εγχώρια τραπεζική αγορά. Ως αποτέλεσμα, οι εγχώριες τράπεζες τείνουν να αλλάζουν την στρατηγική που ακολουθούν ώστε να γίνουν περισσότερο ανταγωνιστικές, διαφοροποιώντας το χαρτοφυλάκιο τους, ακολουθώντας τη συντηρητική στρατηγική των ξένων τραπεζών και αναζητώντας καινοτόμα προϊόντα. Οι παραπάνω αλλαγές μετατρέπουν τις εγχώριες τράπεζες σε πιο ασφαλή τραπεζικά ιδρύματα.

Υπόθεση H5:

«Η συγκέντρωση της αγοράς επηρεάζεται από την παρουσία ξένων τραπεζών»

Η είσοδος των ξένων τραπεζών σε μια χώρα αυξάνει τον αριθμό των τραπεζών που λειτουργούν σε αυτήν. Ως επακόλουθο, όσο το ποσοστό παρουσίας των ξένων τραπεζών αυξάνεται ο βαθμός συγκέντρωσης της αγοράς περιορίζεται. Ο αντίλογος που γεννάται στη συγκεκριμένη υπόθεση είναι σχετικά με την περίπτωση όπου οι ξένες τράπεζες επιλέγουν να εισέλθουν εξαγοράζοντας πολλές μικρές εγχώριες τράπεζες οδηγώντας σε μια ακόμα πιο συγκεντρωμένη αγορά.

Υπόθεση H6:

«Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου επηρεάζεται από την παρουσία ξένων τραπεζών»

Οι ξένες τράπεζες τείνουν να ανταγωνίζονται έντονα τις εγχώριες τράπεζες και να αποκτούν μεγάλο μερίδιο της τραπεζικής αγοράς. Ως αποτέλεσμα, τα κέρδη του τραπεζικού κλάδου μοιράζονται σε περισσότερα μέλη αυτού και επίσης, οι τράπεζες ωθούνται σε στρατηγικές με πιο ανταγωνιστικές τιμές ώστε να προσελκύσουν

πελάτες. Και τα δύο αυτά γεγονότα μας οδηγούν να υποστηρίξουμε την άποψη ότι η παρουσία ξένων τραπεζών σε μια χώρα επηρεάζει το καθαρό περιθώριο επιτοκίου των τραπεζών. Από την άλλη πλευρά, υποστηρίζεται πως η είσοδος ξένων τραπεζών θα ωθήσει στην αναζήτηση νέων καινοτόμων προϊόντων και αποτελεσματικών διαδικασιών, με αποτέλεσμα παράλληλα με τον αριθμό των τραπεζών να αυξάνονται και τα συνολικά κέρδη του κλάδου και να αναμένεται πως η παρουσία ξένων τραπεζών δεν θα επηρεάσει τα επίπεδα του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

Στην παρούσα διπλωματική μελετάται η επίδραση που έχει η παρουσία των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας. Για την πραγματοποίηση της μελέτης έχουν επιλεγεί 18 χώρες οι οποίες είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δυστυχώς, η έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων για τις υπόλοιπες χώρες δεν μας επέτρεψε να συμπεριλάβουμε και επιπλέον κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και η Γερμανία έχουν εξαιρεθεί ώστε να μην διαστρεβλώνονται τα αποτελέσματα της έρευνας, λόγω της ισχυρής τους θέσης στην τραπεζική αγορά, η οποία συγκριτικά με τις άλλες χώρες είναι μεγάλη. Η χρονική περίοδος για την οποία εξετάστηκαν οι άνω χώρες είναι από το 2007 έως και το 2013, περίοδος αρκετά ιδιαίτερη για το τραπεζικό σύστημα λόγω της παγκόσμιας κρίσης.

Στη συνέχεια παρατίθεται ο πίνακας με τις χώρες για τις οποίες έγινε η παρούσα ανάλυση αλλά και ο κωδικός που έλαβαν κατά τη μοντελοποίηση του υποδείγματος της παλινδρόμησης ώστε να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα αποτελέσματα τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Πίνακας χωρών

ΧΩΡΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ
ΕΛΛΑΔΑ	1
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	2
ΙΤΑΛΙΑ	3
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	4
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	5
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	6
ΔΑΝΙΑ	7
ΤΣΕΧΙΑ	8
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	9
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	10
ΒΕΛΓΙΟ	11
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	12
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	13
ΙΣΠΑΝΙΑ	14
ΑΥΣΤΡΙΑ	15
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	16
ΠΟΛΩΝΙΑ	17
ΚΡΟΑΤΙΑ	18

Η ανάλυση έγινε για τις ξένες και τις εγχώριες εισηγμένες τράπεζες των χωρών του δείγματος, συλλέγοντας ετήσια στοιχεία για συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τους. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο διαχωρισμό των τραπεζών σε εγχώριες και ξένες, το οποίο έγινε με βάση το κριτήριο του ποσοστού συμμετοχής ξένων επενδυτών άνω ή κάτω του 50%. Πιο συγκεκριμένα, όταν το ποσοστό συμμετοχής των ξένων επενδυτών σε μια τράπεζα είναι άνω του 50%, τότε η τράπεζα αυτή θεωρείται ξένη για τη χώρα. Όπως είναι αντιληπτό, μια τράπεζα μπορεί μια χρονιά να εμφανίζεται ως εγχώρια και μια άλλη να εμφανίζεται ως ξένη.

Στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε το οικονομετρικό μοντέλο της γραμμικής πολλαπλής παλινδρόμησης και για τον υπολογισμό των συντελεστών των μεταβλητών εφαρμόστηκε η μέθοδος ελαχίστων τετραγώνων. Περαιτέρω, για την ταυτόχρονη ανάλυση των παραπάνω δεδομένων τόσο διαστρωματικά όσο και διαχρονικά χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογία «panel analysis» ώστε τα συμπεράσματα να είναι πιο ακριβή.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται από τη λειτουργία των τραπεζών και από το ρίσκο που αναλαμβάνουν, αφού αυτές αποτελούν σημαντικοί του πυλώνες. Συνεπώς, το επίπεδο της σταθερότητας μπορεί

να μετρηθεί και με βάση το μέγεθος του κινδύνου που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Ο δείκτης μέτρησης του κινδύνου των τραπεζών που χρησιμοποιείται θα ερμηνευθεί ως προς τη σχέση του με την παρουσία ξένων τραπεζών στη χώρα. Μια αύξηση του κινδύνου των τραπεζών με την είσοδο ξένων τραπεζών φανερώνει μεταβολή της σταθερότητας του χρηματοοικονομικού συστήματος και αρνητική συσχέτιση μεταξύ της παρουσίας των ξένων τραπεζών και της σταθερότητας.

Η μέτρηση του κινδύνου αποτελεί την εξαρτημένη μεταβλητή του μοντέλου και γίνεται χρησιμοποιώντας το δείκτη Z-score, ο οποίος αναλύεται σε ένα κλάσμα. Το μέτρο αυτό αποτελεί και εκτίμηση της πιθανότητας χρεοκοπίας μιας τράπεζας, κάτι που επίσης προκαλεί χρηματοοικονομική αστάθεια και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό. Όσο πιο μεγάλη είναι η τιμή του δείκτη Z-score τόσο μικρότερος ο κίνδυνος και η πιθανότητα χρεοκοπίας. Στον αριθμητή του κλάσματος υπολογίζεται το άθροισμα του δείκτη των ιδίων κεφαλαίων προς το ενεργητικό(EQTA) με το δείκτη αποδοτικότητας του ενεργητικού(ROA), ενώ στον παρονομαστή η τυπική απόκλιση της αποδοτικότητας του ενεργητικού($\sigma(\text{ROA})$), η οποία αναφέρεται σε συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα. Επομένως, έχουμε:

$$\text{Z-score} = (\text{ROAt} + \text{EQTA}_t) / \sigma(\text{ROAt})$$

Οι ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματος οι οποίες κρίνεται πως σχετίζονται με τον κίνδυνο των τραπεζών και αξίζει να μελετηθούν, διαχωρίζονται σε αυτές που αφορούν την κάθε τράπεζα χωριστά και σε αυτές που αναφέρονται σε κάθε χώρα και είναι ίδιες για κάθε τράπεζα της. Με αυτό τον τρόπο συμπεριλαμβάνεται τόσο η επίδραση των χαρακτηριστικών των τραπεζών όσο και αυτή των χωρών σε μακροοικονομικό επίπεδο. Χρησιμοποιούνται επίσης και μεταβλητές ελέγχου (control variables), μεταβλητές δηλαδή που δεν μας ενδιαφέρει άμεσα να μελετήσουμε τη σχέση τους με την εξαρτημένη μεταβλητή, αλλά θεωρούμε ότι η επίδραση τους στην εξαρτημένη μεταβλητή είναι αρκετά ισχυρή, για αυτό και θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο υπόδειγμα ώστε τα αποτελέσματα να είναι έγκυρα και να μην διαστρεβλώνονται από την απουσία αυτών των μεταβλητών.

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται στο δείγμα και αφορούν κάθε τράπεζα χωριστά είναι οι εξής:

1. Ιδιοκτησία τράπεζας (εγχώρια ή ξένη) (Dummy variable $[0,1] - OWN_{ij}$). Βασική μεταβλητή η οποία διαχωρίζει τις τράπεζες σε ξένες [1] και εγχώριες [0] ώστε να διακρίνουμε την επίδραση της ιδιοκτησίας στην σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος.
2. Σύνολο ενεργητικού (Total Assets- TA_{ij}). Το σύνολο του ενεργητικού αντικατοπτρίζει το μέγεθος της τράπεζας και πολλές φορές τη δύναμη της. Λόγω της μεγάλης διαφοράς μεταξύ του μεγέθους των τραπεζών έχει χρησιμοποιηθεί ο λογάριθμος της συγκεκριμένης μεταβλητής. Στο παρόν μοντέλο χρησιμοποιείται κυρίως ως control variable, δηλαδή ως μεταβλητή η οποία θα πρέπει να συμπεριληφθεί στο μοντέλο λόγω της μεγάλης επίδρασης της στην εξαρτημένη μεταβλητή, δηλαδή τον κίνδυνο, και η οποία αν δεν υπήρχε τα αποτελέσματα θα ήταν μεροληπτικά.
3. Δείκτης κερδοφορίας (Net Interest Income/ Total Assets – NII_{ij}). Θεωρώντας τα δάνεια και τις καταθέσεις ως τη βασική τραπεζική λειτουργία και γνωρίζοντας πως οι τράπεζες πληρώνουν τόκο σε καταθέτες και σε άλλες τράπεζες αλλά εισπράττουν κιάλας από τα δάνεια που εκχωρούν, προκαλεί ενδιαφέρον να εξετάσουμε κατά πόσο αυξάνει ή μειώνει τον κίνδυνο τους το καθαρό όφελος ή η ζημιά που έχουν από την κύρια δραστηριότητα τους. Η μεταβλητή αυτή διαιρείται με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της κάθε τράπεζας έτσι ώστε να μπορούμε να συγκρίνουμε την τιμή της και μεταξύ τραπεζών οι οποίες διαφέρουν ως προς το μέγεθος.
4. Έσοδα εκτός τόκων (Non interest income/ Total Assets – NON_{ij}). Είναι σύνηθες φαινόμενο οι τράπεζες να αναζητούν κέρδη και σε άλλες πηγές πέραν των τόκων. Παραδείγματα αυτών είναι οι προμήθειες συναλλαγών, οι ετήσιες συνδρομές, οι αγοραπωλησίες ακινήτων κ.α. Η συγκεκριμένη μεταβλητή μετρά τα έσοδα που έχει η τράπεζα από τέτοιου είδους συναλλαγές. Και αυτή η μεταβλητή έχει διαιρεθεί με το μέγεθος της τράπεζας για πιο αξιόπιστες συγκρίσεις.
5. Καθαρό περιθώριο επιτοκίου (Net interest margin – NIM_{ij}). Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου είναι ένα μέτρο το οποίο εξετάζει την αποτελεσματικότητα των επενδυτικών αποφάσεων των τραπεζών σε σχέση με τις υποχρεώσεις τους. Υπολογίζεται ως την ποσοστιαία διαφορά των τόκων που εισπράττονται από

δάνεια που έχουν χορηγηθεί από τους τόκους οι οποίοι πληρώθηκαν στους δανειστές της τράπεζας. Επιπροσθέτως, αποτελεί έναν δείκτη της ανταγωνιστικότητας της αγοράς, αφού όσο πιο ανταγωνιστική είναι αυτή τόσο μικρότερο αναμένεται να είναι το καθαρό περιθώριο επιτοκίου των τραπεζών.

6. Σύνολο υποχρεώσεων (Total Liabilities/Total Assets – TL_{ij}). Η συγκεκριμένη μεταβλητή εμφανίζει το βαθμό μόχλευσης των τραπεζών, δηλαδή σε τι βαθμό οι υποχρεώσεις τους καλύπτονται ή όχι από το ενεργητικό της τράπεζας. Ουσιαστικά αποτελεί έναν δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.
7. Σύνολο Καταθέσεων (Total Customer Deposits/Total Assets – TC_{ij}). Το σύνολο των καταθέσεων ως μεταβλητή εκφράζει το μέγεθος των καταθέσεων σε σχέση με τη συνολική περιουσία της τράπεζας. Φανερώνει το ποσοστό κατά το οποίο η τράπεζα στηρίζεται σε καταθετικά προϊόντα σε σχέση με άλλες πηγές εσόδων.
8. Προβλέψεις για μη εξυπηρετούμενα δάνεια (Provision For Loan Losses To Total Loans- $PROV_{ij}$). Οι τράπεζες οφείλουν να σχηματίζουν προβλέψεις για εκείνο το μέρος των δανείων το οποίο υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να μην εξυπηρετηθεί έτσι ώστε να υπάρχει ένα κονδύλιο για κάλυψη των πιθανών ζημιών. Όσο πιο μεγάλο είναι αυτό το ποσοστό τόσο πιο μεγάλος είναι και ο κίνδυνος πτώχευσης που αντιμετωπίζει η τράπεζα. Ο κίνδυνος από πιθανές ζημιές προέρχεται από τη μη πληρωμή χρέους του οφειλέτη ή από τη μη εκτέλεση των υποχρεώσεων του, είναι δε ιδιαίτερα μεγάλος στον τομέα τους εξωτερικού εμπορίου, λόγω της ανομοιομορφίας της νομοθεσίας στις διάφορες χώρες. Ακόμα, αποκαλύπτει και την στρατηγική που ακολουθεί η τράπεζα ως προς την επιλεκτικότητα στη χορήγηση δανείων αφού όπως είναι αναμενόμενο, είναι σύνηθες φαινόμενο οι τράπεζες που ακολουθούν πιο επιθετικές στρατηγικές να είναι αναγκασμένες να σχηματίζουν μεγαλύτερο ποσό προβλέψεων.

Όσο για τις μεταβλητές που αναφέρονται σε επίπεδο χώρας, οι οποίες έχουν την ίδια τιμή για όλες τις τράπεζες οι οποίες λειτουργούν στην ίδια χώρα, αυτές είναι οι εξής:

1. Ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ (GDP growth – G_i). Το ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ είναι από τους πιο διαχρονικούς δείκτες της οικονομικής πορείας και ανάπτυξης μιας χώρας. Θεωρείται ότι συνδέεται άμεσα με όλους τους παραγωγικούς τομείς και τα οικονομικά συστήματα. Ως αποτέλεσμα, επιδρά και στο τραπεζικό σύστημα της χώρας αλλά και στα μέλη αυτού, δηλαδή και στις

τράπεζες. Οι τράπεζες επηρεάζονται τόσο άμεσα ως μέλη και ως χρηματοδότες της χώρας, αλλά και έμμεσα, αφού οι πελάτες τους είναι κατά κύριο λόγο από την χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται. Και αυτή η μεταβλητή αποτελεί control variable, με σκοπό να απορροφήσει την έντονη επίδραση από τις ιδιαίτερες οικονομικές συνθήκες της κάθε χώρας.

2. Δείκτης συνόλου ενεργητικού ξένων τραπεζών ως προς το σύνολο ενεργητικού όλων των τραπεζών -ποσοστό διακράτησης ξένων τραπεζών (Percentage of total assets held by foreign banks of a country to total assets of all banks operating in this country – FB_j). Ο παρόν δείκτης φανερώνει το ποσοστό της τραπεζικής αγοράς το οποίο κατέχουν οι ξένες τράπεζες. Αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα της παρούσας διπλωματικής αφού η συσχέτιση με τον κίνδυνο θα φανερώσει την επίδραση που έχει τελικά η παρουσία ξένων τραπεζών στην σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος της χώρας.
3. Ποσοστό συγκέντρωσης της αγοράς (Percentage of total assets held by three major banks of a country to total assets of all banks operating in this country - CR3_j). Το ποσοστό συγκέντρωσης της αγοράς είναι από τους πιο σημαντικούς δείκτες περί ανταγωνιστικότητας και συγκέντρωσης. Υπολογίζεται ως το πηλίκο των περιουσιακών στοιχείων των 3 μεγαλύτερων τραπεζών της χώρας ως προς τα περιουσιακά στοιχεία του συνόλου των τραπεζών αυτής.

Εν συνεχεία, για επιπλέον ομαδοποίηση των παρατηρήσεων των τραπεζών έχει προστεθεί μια βοηθητική μεταβλητή η οποία αφορά την κάθε χώρα. Πιο συγκεκριμένα, έχουν προστεθεί 17 μεταβλητές, μια λιγότερη δηλαδή από τον αριθμό των χωρών του δείγματος, οι οποίες έχουν τιμή ίση με τη μονάδα για τις παρατηρήσεις που αφορούν την χώρα που αντιπροσωπεύουν και μηδενική τιμή για όλες τις υπόλοιπες. Αν δεν περιοριστεί ο αριθμός των μεταβλητών αυτών κατά ένα νούμερο σε σχέση με τον αριθμό των χωρών τότε το μοντέλο θα καταλήγει σε πολυσυγγραμμικότητα. Η χώρα που δεν έχει βοηθητική μεταβλητή είναι η Ελλάδα, η οποία συμπεριφέρεται ως χώρα βάσης (ρίνοτ), και οι συντελεστές των βοηθητικών μεταβλητών των άλλων χωρών που θα προκύψουν ερμηνεύονται σε σύγκριση με αυτήν.

Με την παραπάνω μέθοδο, το μοντέλο παλινδρόμησης που χρησιμοποιούμε καταλήγει σε μοντέλο σταθερών επιδράσεων (fixed effect model). Το μοντέλο σταθερών επιδράσεων χρησιμοποιείται επειδή τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε

χώρας, όπως η κουλτούρα, η γεωγραφική θέση κλπ., αλλά και ο σταθερός όρος και ο όρος σφάλματος σε επίπεδο στατιστικής, τα οποία θεωρούμε στο μοντέλο σταθερά διαχρονικά, αντικατοπτρίζονται στις τιμές των παρατηρήσεων. Όμως, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των χωρών δεν θα πρέπει να επηρεάζουν το μοντέλο παλινδρόμησης, διότι τα αποτελέσματα θα είναι μεροληπτικά και αντιμετωπίζουμε πρόβλημα σταθερών επιδράσεων. Μέσω αυτής της διαδικασίας, περιορίζουμε και διατηρούμε σταθερή την επίδραση της κάθε χώρας, ομαδοποιώντας τα δεδομένα ανά χώρα, έτσι ώστε να μπορεί να εκτιμηθεί η καθαρή επίπτωση των ανεξάρτητων μεταβλητών. Το μοντέλο σταθερών επιδράσεων χρησιμοποιείται τόσο για της παρατηρούμενες όσο και για τις μη παρατηρούμενες σταθερές στο χρόνο μεταβλητές και ως αποτέλεσμα οι συντελεστές προσδιορισμού που εκτιμούμε δεν εμπεριέχουν την επίδραση αυτών. Μία παρενέργεια από το μοντέλο σταθερών επιδράσεων είναι ότι τα χαρακτηριστικά που θεωρούμε πως παραμένουν σταθερά διαχρονικά ανά χώρα δεν μπορούν να εξεταστούν ως προς την επίδραση τους στην εξαρτημένη μεταβλητή σε επίπεδο χώρας.

Συνδυάζοντας όλα τα παραπάνω, για κάθε τράπεζα i στη χώρα j τη χρονική στιγμή t , το οικονομετρικό μοντέλο θα είναι της εξής μορφής:

$$Zscore_{ijt} = a_0 + a_1 OWN_{ijt} + a_2 TA_{ijt} + a_3 NII_{ijt} + a_4 NON_{ijt} + a_5 NIM_{ijt} + a_6 TL_{ijt} + a_7 TC_{ijt} + a_8 PROV_{ijt} + a_9 G_{jt} + a_{10} FB_{jt} + a_{11} CR3_{jt} + a_{12} City_{jt} + \varepsilon_{ijt}$$

Στην εξέταση της επίδρασης της παρουσίας των ξένων τραπεζών αποκλειστικά στις εγχώριες τράπεζες η μεταβλητή “own” δεν χρησιμοποιείται και το μοντέλο διαμορφώνεται ως εξής:

$$Zscore_{ijt} = a_0 + a_1 TA_{ijt} + a_2 NII_{ijt} + a_3 NON_{ijt} + a_4 NIM_{ijt} + a_5 TL_{ijt} + a_6 TC_{ijt} + a_7 PROV_{ijt} + a_8 G_{jt} + a_9 FB_{jt} + a_{10} CR3_{jt} + a_{11} City_{jt} + \varepsilon_{ijt}$$

Τέλος, εξετάζεται η επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στη συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς, όπου εξαρτημένη μεταβλητή είναι ο δείκτης CR3, και στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου των τραπεζών όπου εξαρτημένη μεταβλητή είναι η μεταβλητή nim.

Χρησιμοποιώντας τις μεταβλητές που θεωρούμε ότι σχετίζονται με το δείκτη CR3 και για τις οποίες θέλουμε να αποσαφηνίσουμε την επίδραση τους σε αυτόν, ως προς τη συγκέντρωση αγοράς έχουμε το εξής μοντέλο:

$$CR3_{ijt} = a_0 + a_1 NON_{ijt} + a_2 TL_{ijt} + a_3 TC_{ijt} + a_4 PROV_{ijt} + a_5 G_{jt} + a_6 FB_{jt} + a_7 City_{jt} + \varepsilon_{ijt}$$

Μέσω της ίδιας διαδικασίας, ως προς το καθαρό περιθώριο επιτοκίου διαμορφώσαμε το εξής μοντέλο:

$$NIM_{ijt} = a_0 + a_1 OWN_{ijt} + a_2 TA_{ijt} + a_3 NON_{ijt} + a_4 TL_{ijt} + a_5 TC_{ijt} + a_6 PROV_{ijt} + a_7 G_{jt} + a_8 FB_{jt} + a_9 CR3_{jt} + a_{10} City_{jt} + \varepsilon_{ijt}$$

Για την εξέταση της επίδρασης κάθε μεταβλητής, κριτήριο για το αν αποτελεί σημαντικό παράγοντα ή όχι είναι η τιμή του περιθωρίου σφάλματος ή διαφορετικά η τιμή του P-value. Το P-value τεστ εξετάζει την υπόθεση H_0 ότι ο συντελεστής της κάθε μεταβλητής έχει τιμή ίση με το μηδέν. Για να απορριφθεί αυτή η υπόθεση θα πρέπει η τιμή του P-value να είναι μικρότερη από 10%, αφού αυτό έχει επιλεγεί ως το επίπεδο σημαντικότητας για την παρούσα διπλωματική. Σε αυτή την περίπτωση μπορούμε να πούμε ότι η μεταβλητή έχει σημαντική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή.

4.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΟΝΤΕΛΟΥ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

Η ανάλυση με τη βοήθεια του οικονομετρικού μοντέλου της παλινδρόμησης κρύβει κάποια προβλήματα τα οποία θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με μεγάλη προσοχή αφού μπορούν να προκαλέσουν αλλοίωση των οικονομετρικών αποτελεσμάτων.

Αρχικά, ένα σημαντικό θέμα είναι αυτό της πολυσυγγραμμικότητας μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να εξετάζεται κατά πόσο οι μεταβλητές οι οποίες χρησιμοποιούνται στο υπόδειγμα έχουν γραμμική συσχέτιση μεταξύ τους. Για την ακρίβεια, αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να μην σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και όχι η πλήρης ανεξαρτησία τους. Η πολυσυγγραμμικότητα αποτελεί πρόβλημα για το οικονομετρικό μοντέλο διότι ο συντελεστής της κάθε μεταβλητής που προκύπτει από το μοντέλο εκφράζει την επιρροή της στην εξαρτημένη μεταβλητή με την προϋπόθεση ότι οι άλλες ανεξάρτητες μεταβλητές παραμένουν σταθερές, και συνεπώς αυτό δεν ισχύει σε περιπτώσεις πολυσυγγραμμικότητας, αφού οι μεταβλητές κινούνται ταυτόχρονα.

Ένας τρόπος για να παρατηρήσουμε το φαινόμενο της πολυσυγγραμμικότητας σε ένα μοντέλο είναι ο πίνακας συσχέτισης (correlation matrix) όπου δείχνει το βαθμό που οι μεταβλητές σχετίζονται μεταξύ τους είτε θετικά είτε αρνητικά. Στην πράξη, όταν η συσχέτιση μεταξύ δυο μεταβλητών είναι σε απόλυτη τιμή μεγαλύτερη από 0,8 θεωρούμε ότι υπάρχει ισχυρή συγγραμμικότητα μεταξύ τους και θα πρέπει η μια μεταβλητή να αφαιρεθεί από το υπόδειγμα. Ο πίνακας συσχέτισης για τις μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στο παρόν υπόδειγμα είναι ο εξής:

Πίνακας συσχέτισης μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών

	<i>TA</i>	<i>NII</i>	<i>NON</i>	<i>TL</i>	<i>TC</i>	<i>PROV</i>	<i>NIM</i>	<i>OWN</i>	<i>GDP</i>	<i>CR3</i>	<i>FB</i>
<i>TA</i>	1.00										
<i>NII</i>	-0.12	1.00									
<i>NON</i>	-0.05	0.38	1.00								
<i>TL</i>	0.27	-0.61	-0.41	1.00							
<i>TC</i>	-0.47	0.32	0.31	-0.33	1.00						
<i>PROV</i>	0.19	0.12	-0.01	0.19	-0.08	1.00					
<i>NIM</i>	-0.21	0.94	0.43	-0.63	0.39	0.04	1.00				
<i>OWN</i>	-0.04	0.32	0.21	-0.33	0.26	-0.13	0.27	1.00			
<i>GDP</i>	-0.09	0.13	0.15	-0.09	0.07	-0.27	0.21	0.11	1.00		
<i>CR3</i>	-0.13	-0.02	-0.18	0.16	0.20	0.10	0.00	-0.01	-0.06	1.00	
<i>FB</i>	-0.43	0.38	0.43	-0.48	0.60	-0.22	0.48	0.48	0.17	0.14	1.00

Παρατηρούμε ότι μόνο μεταξύ της μεταβλητής του δείκτη κερδοφορίας (net interest income) και του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου (net interest margin) υπάρχει έντονη συσχέτιση για αυτό και στη συνέχεια της ανάλυσης επιλέχθηκε να χρησιμοποιείται μόνο η μια από τις δυο μεταβλητές, το καθαρό περιθώριο επιτοκίου, μιας και αποτελεί ταυτόχρονα και δείκτη για το επίπεδο του ανταγωνισμού.

Ακολούθως θα πρέπει να ερευνάται η ύπαρξη αυτοσυσχέτισης και ετεροσκεδαστικότητας. Η αυτοσυσχέτιση εμφανίζεται όταν οι τιμές των μεταβλητών τη μια περίοδο επηρεάζονται από αυτές των προηγούμενων περιόδων, ενώ η ετεροσκεδαστικότητα όταν η διακύμανση των παρατηρήσεων δεν είναι σταθερή, δηλαδή παρατηρούνται έντονες διαφορές ανάμεσα στις παρατηρήσεις διαστρωματικά.

Όσον αφορά την περίπτωση της αυτοσυσχέτισης, αν αυτή υπάρχει και αγνοηθεί τότε τα αποτελέσματα είναι μεροληπτικά. Θα πρέπει να σημειωθεί πως είναι πολύ πιθανό

σε μοντέλα χρονοσειρών μια εξωγενής διατάραξη στην περίοδο t να μπορεί να επηρεάσει μια μεταβλητή και τις επόμενους περιόδους $t+n$, άρα αυξάνεται η πιθανότητα να υπάρχει αυτοσυσχέτιση.

Η υπόθεση της μη ύπαρξης ετεροσκεδαστικότητας είναι πολύ περιοριστική για δεδομένα Panel. Αυτό συμβαίνει ως επί το πλείστον επειδή πολλές φορές το Panel είναι άνισο, αφού δεν υπάρχει ίδιος αριθμός διαχρονικών στοιχείων για όλες τις μεταβλητές και έτσι εμφανίζεται εξαρχής ετεροσκεδαστικότητα ανάμεσα στις διαστρωματικές μονάδες, πέραν των επιπλέον λόγων που την προκαλούν, όπως η έντονη διαφορά μεγέθους της ίδιας μεταβλητής μεταξύ των διαστρωματικών μονάδων.

Για την αντιμετώπιση τόσο της ετεροσκεδαστικότητας όσο και της αυτοσυσχέτισης θα χρησιμοποιηθεί η επιλογή “robust” κατά την εκτέλεση της παλινδρόμησης ώστε τα αποτελέσματα να είναι διορθωμένα από την επίδραση αυτών. Οι παλινδρομήσεις οι οποίες θα εκτελεστούν κατά την έρευνα αυτή θα γίνουν με και χωρίς την εντολή αυτή, ώστε να διαπιστωθεί αν όντως το μοντέλο έχει πρόβλημα αυτοσυσχέτισης και ετεροσκεδαστικότητας. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η εντολή “robust” διορθώνει σχεδόν απόλυτα το πρόβλημα της ετεροσκεδαστικότητας, όμως το πρόβλημα της αυτοσυσχέτισης δεν μπορεί να το διορθώσει σε εξίσου μεγάλο βαθμό.

Τέλος, σημαντικό ρόλο κατέχει και το φαινόμενο της ενδογένειας. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές διαχωρίζονται σε ενδογενείς μεταβλητές, οι οποίες επηρεάζονται από άλλες μεταβλητές του υποδείγματος, και εξωγενείς μεταβλητές, οι οποίες θεωρούνται εξωτερικά «σοκ» για το υπόδειγμα και δεν συσχετίζονται με άλλο στοιχείο αυτού. Η ύπαρξη της ενδογένειας προκαλεί συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών και του όρου σφάλματος, παραβιάζοντας τη σημαντική συνθήκη των γραμμικών παλινδρομήσεων περί αυστηρής εξωγένειας.

Η ενδογένεια μπορεί να οφείλεται στους εξής λόγους:

1. Μεροληψία αμφίδρομης αιτιότητας. Σε αυτή την περίπτωση αναζητούμε να απαντήσουμε το ερώτημα σχετικά με το αν η ανεξάρτητη μεταβλητή επηρεάζει την εξαρτημένη αλλά ταυτόχρονα επηρεάζεται και από αυτήν. Αυτό αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για το μοντέλο, αφού δεν ερμηνεύουμε σωστά την εξεταζόμενη μεταβλητή όταν υπάρχει τέτοια αμφίδρομη σχέση και για αυτό χρήζει ιδιαίτερης προσοχής.

2. Μεροληψία από παραλειπόμενες μεταβλητές. Άλλη συχνή αιτία η οποία προκαλεί την εμφάνιση της ενδογένειας είναι η παράλειψη σημαντικών μεταβλητών στο υπόδειγμα. Πιο συγκεκριμένα, αν παραλείψουμε μια μεταβλητή z η οποία έχει επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή y , και αυτή η μεταβλητή συσχετίζεται με μια ανεξάρτητη μεταβλητή x του υποδείγματος, δηλαδή $\text{cov}(z, x) \neq 0$, τότε ένα ποσοστό της επίδρασης που θα είχε η παραλειπόμενη μεταβλητή z εμφανίζεται λανθασμένα ως επίδραση της μεταβλητής x . Το πρόβλημα αυτό υπάρχει στο βαθμό που η παραλειπόμενη μεταβλητή σχετίζεται με άλλη ανεξάρτητη μεταβλητή.
3. Σφάλματα κατά την μέτρηση των ανεξάρτητων μεταβλητών του δείγματος. Εκτός από τη διαλογή των ανεξάρτητων μεταβλητών οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν στο υπόδειγμα, εξίσου ύψιστης σημασίας είναι η σωστή αποτύπωση αυτών κυρίως όταν λόγω δυσκολίας εύρεσης στοιχείων των μεταβλητών αυτών, χρησιμοποιούμε μια προσέγγιση τους, συνήθως μια άλλη μεταβλητή με την οποία συσχετίζονται, η οποία εξηγεί μόνο σε κάποιο βαθμό την μεταβλητή που θέλαμε αρχικά να χρησιμοποιήσουμε.

Η ενδογένεια είναι ένα πρόβλημα το οποίο δε διορθώνεται εύκολα. Ένας τρόπος μερικής διόρθωσης της είναι η μέθοδος σταθερών επιδράσεων, η οποία έχει ήδη αναλυθεί και θα εφαρμοσθεί στο μοντέλο, όπου διορθώνεται η επίδραση των σταθερών στο χρόνο χαρακτηριστικών, είτε αφορούν μεταβλητές που εμπεριέχονται στο υπόδειγμα είτε όχι, το οποίο αντιμετωπίζει κυρίως το πρόβλημα της ενδογένειας που προέρχεται από παραλειπόμενες μεταβλητές. Άλλη μια μέθοδος είναι γνωστή ως Arellano – Bond (Generalized Method of Moments - Εκτίμηση GMM). Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιεί επιπλέον μεταβλητές, ονομαζόμενες και ως «εργαλεία», οι οποίες σχετίζονται με τη μεταβλητή η οποία είναι ενδογενής αλλά όχι με το σφάλμα εκτίμησης του μοντέλου. Αυτός ο διαχωρισμός είναι αρκετά δύσκολος και στην πρακτική συνήθως επιλέγονται ως «εργαλεία» μεταβλητές οι οποίες δεν σχετίζονται ταυτόχρονα και με την εξαρτημένη μεταβλητή. Με τη μέθοδο Arellano – Bond μπορούμε να διακρίνουμε αν υπάρχει ενδογένεια και αυτοσυσχέτιση στο μοντέλο και ως ένα βαθμό να τα διορθώσουμε με τη χρήση των «εργαλείων». Ακόμα, επειδή χρησιμοποιεί χρονικές διαφορές και όχι την απόλυτη τιμή των μεταβλητών, διορθώνει και το πρόβλημα των σταθερών επιδράσεων. Τέλος, μπορεί να εφαρμοστεί και σε panel

δεδομένα με μικρό αριθμό χρονικών περιόδων, χωρίς τα αποτελέσματα να είναι μεροληπτικά.

5. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε αυτή την ενότητα ερμηνεύονται τα αποτελέσματα των μοντέλων παλινδρόμησης που αναλύθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους, ώστε να εξεταστούν οι επιδράσεις της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα και στην ανταγωνιστικότητα του τραπεζικού συστήματος. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το κάθε μοντέλο θα ερευνηθεί τόσο ως προς την ετεροσκεδαστικότητα και την αυτοσυσχέτιση, όσο και ως προς τη μεροληψία του εξαιτίας των σταθερών επιδράσεων οι οποίες ενδεχομένως θα εμφανίζονται στους συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών και θα διαστρεβλώνουν την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Έτσι σε κάθε υπόδειγμα θα υπάρχουν τέσσερα διαφορετικά αποτελέσματα :

- Απλό μοντέλο
- Απλό μοντέλο – Robust
- Μοντέλο σταθερών επιδράσεων
- Μοντέλο σταθερών επιδράσεων - Robust

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων γίνεται με βάση το Μοντέλο σταθερών επιδράσεων - Robust, το οποίο είναι το πιο ολοκληρωμένο όσον αφορά τη μείωση σφάλματος. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ίδιων υποδειγμάτων, διορθωμένα όμως σε κάποιο βαθμό από το πρόβλημα της ενδογένειας, χρησιμοποιώντας το μοντέλο GMM. Τέλος, στηριζόμενοι στα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν από το μοντέλο GMM, τα οποία θεωρούμε ότι είναι τα πιο ακριβή λόγω μειωμένης ενδογένειας, σχολιάζονται τα συμπεράσματα από την έρευνα μας.

5.1 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΩΝ

Το πρώτο υπόδειγμα που εξετάστηκε ήταν η επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος των χωρών. Το μοντέλο έχει ως εξαρτημένη μεταβλητή το δείκτη Z-score των τραπεζών, όπου όπως έχει ήδη αναφερθεί, αποτελεί ένα μέτρο κινδύνου των τραπεζών. Μεγάλη τιμή του δείκτη Z-score φανερώνει χαμηλό κίνδυνο και μικρή πιθανότητα χρεοκοπίας της

«Η παρουσία των ξένων τραπεζών και η επίδραση τους στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων»

τράπεζας. Τα αποτελέσματα των παλινδρομήσεων αυτής παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες.

Παλινδρόμηση 1.1: Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα

$R^2=28.45\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	0.424	2.80%	0.424	2.50%
NON	55.586	2.80%	55.586	2.80%
TL	6.511	46.20%	6.511	42.10%
TC	-1.450	47.80%	-1.450	50.20%
PROV	-0.793	0.00%	-0.793	0.00%
NIM	0.697	0.20%	0.697	0.10%
OWN	2.262	4.20%	2.262	0.90%
GDP	13.755	0.00%	13.755	0.00%
CR3	0.009	39.80%	0.009	49.10%
FB	0.004	75.00%	0.004	75.50%

Αρχικά, παρατηρούμε ότι η μέθοδος robust διορθώνει το μοντέλο ως προς την στατιστική σημαντικότητα των συντελεστών. Οι τιμές των συντελεστών παραμένουν ίδιες, ενώ τα ποσοστά του P-value αλλάζουν, σε σημαντικό βαθμό. Συνεπώς, δεδομένου ότι υπάρχει αυτή διαφορά, μπορούμε να πούμε πως υπάρχει το στοιχείο της ετεροσκεδαστικότητας και της αυτοσυσχέτισης στο μοντέλο αυτό.

Παλινδρόμηση 1.2: Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα - Μοντέλο σταθερών επιδράσεων

$R^2=39.33\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	0.821	0.00%	0.821	0.00%
NON	59.522	5.40%	59.522	2.20%
TL	-2.989	73.60%	-2.989	71.20%
TC	0.700	74.20%	0.700	75.80%
PROV	-0.645	0.40%	-0.645	0.00%
NIM	0.671	2.00%	0.671	0.30%
OWN	3.207	2.80%	3.207	0.10%
GDP	14.464	0.00%	14.464	0.00%
CR3	-0.040	29.90%	-0.040	16.60%
FB	0.001	98.30%	0.001	98.60%
COUNTRY2	-0.718	84.20%	-0.718	86.60%
COUNTRY3	-3.267	24.40%	-3.267	16.30%
COUNTRY4	-3.270	36.60%	-3.270	45.20%
COUNTRY5	-7.831	1.10%	-7.831	5.70%
COUNTRY6	-1.717	59.70%	-1.717	65.80%
COUNTRY7	-4.124	10.00%	-4.124	6.00%
COUNTRY8	1.337	74.80%	1.337	78.50%
COUNTRY9	-0.196	91.70%	-0.196	94.00%
COUNTRY10	-1.837	13.90%	-1.837	38.30%
COUNTRY11	-3.852	10.80%	-3.852	16.10%
COUNTRY12	-3.262	5.50%	-3.262	7.90%
COUNTRY13	2.541	46.90%	2.541	57.30%
COUNTRY14	0.456	73.80%	0.456	76.80%
COUNTRY15	0.067	97.80%	0.067	97.40%
COUNTRY16	0.276	93.70%	0.276	95.60%
COUNTRY17	-5.813	14.60%	-5.813	14.80%
COUNTRY18	0.429	92.10%	0.429	92.40%

Όπως παρατηρούμε, οι μεταβλητές οι οποίες επιδρούν στην εξαρτημένη μεταβλητή του δείκτη Z-score θετικά, δηλαδή όσο πιο μεγάλη η τιμή τους τόσο λιγότερος είναι ο κίνδυνος, είναι το μέγεθος της τράπεζας, τα έσοδα εκτός τόκων, το καθαρό περιθώριο επιτοκίου, η ιδιοκτησία της τράπεζας (εγχώρια ή ξένη) και το ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ της κάθε χώρας. Αρνητική αλλά σημαντική συσχέτιση με την σταθερότητα έχουν μόνο οι προβλέψεις για μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Σε αυτό το σημείο, αναλύοντας λίγο περισσότερο τις παραπάνω τιμές, θα μπορούσε κανείς να σχολιάσει πως είναι λογικό το μεγαλύτερο μέγεθος των τραπεζών να τις καθιστά πιο υγιείς, όπως και οι μεγάλες προβλέψεις των μη εξυπηρετούμενων δανείων να σηματοδοτούν άσχημα νέα για την τράπεζα και κατά συνέπεια για το σύνολο του τραπεζικού συστήματος. Αναμενόμενο είναι επίσης το αυξημένο περιθώριο επιτοκίου και τα υψηλά έσοδα εκτός τόκων να ενισχύουν τη δύναμη των τραπεζών, περιορίζοντας την πιθανότητα χρεοκοπίας τους, αφού αποτελούν δείκτες κερδοφορίας. Αντίθετα, δεν ασκούν καμία επίδραση στον κίνδυνο του τραπεζικού συστήματος το μέγεθος των υποχρεώσεων και των καταθέσεων και η συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς.

Το γεγονός πως η ιδιοκτησία έχει θετική συσχέτιση με το δείκτη Z-score και με βάση τον τρόπο που έχει στηθεί το μοντέλο, σημαίνει πως οι ξένες τράπεζες είναι λιγότερο επικίνδυνες σε σχέση με τις εγχώριες, δηλαδή ακολουθούν πιο συντηρητική στρατηγική, μειώνοντας την πιθανότητα πτώχευσης τους. Αυτό το γεγονός μας κάνει να αναμένουμε πως η έντονη παρουσία τους θα ενισχύει το τραπεζικό σύστημα των χωρών και θα συνεισφέρει θετικά στην σταθερότητα αυτού. Παρόλα αυτά, η ανωτέρω παλινδρόμηση φανερώνει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της παρουσίας των ξένων τραπεζών και της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος αφού το ποσοστό του P-value αγγίζει το 98,3%.

Σχολιάζοντας τους δείκτες που αναφέρονται σε κάθε χώρα ξεχωριστά, παρατηρούμε ότι οι χώρες με συντελεστές στατιστικά σημαντικούς είναι η Ουγγαρία, η Δανία και η Πορτογαλία. Και οι τρεις χώρες εμφανίζονται να έχουν πιο επικίνδυνο τραπεζικό σύστημα σε σχέση με την Ελλάδα.

Σύμφωνα με αυτή την ανάλυση, η υπόθεση H1 «Οι ξένες τράπεζες είναι πιο σταθερές από τις εγχώριες τράπεζες» γίνεται δεκτή, δεδομένου της υπάρξεως θετικής συσχέτισης μεταξύ της ιδιοκτησίας των τραπεζών και του δείκτη Z-score και συνεπώς,

σε συγκριτικό επίπεδο, οι ξένες τράπεζες είναι πιο σταθερές από τις εγχώριες τράπεζες.

Από την άλλη πλευρά, η υπόθεση H2 «*Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται θετικά από την παρουσία ξένων τραπεζών*» δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή μιας και δεν εντοπίστηκε συσχέτιση μεταξύ του δείκτη μέτρησης της παρουσίας ξένων τραπεζών σε μια χώρα και του δείκτη Z-score.

Παρατηρούμε επίσης ότι δε φανερώνεται κάποια σχέση μεταξύ της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και της συγκέντρωσης της τραπεζικής αγοράς. Ο συντελεστής του δείκτη είναι αρνητικός, γεγονός που φανερώνει πως όσο πιο μεγάλη είναι η συγκέντρωση της αγοράς τόσο πιο μικρός είναι ο δείκτης Z-score, άρα τόσο περισσότερο επηρεάζεται η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Όμως, ο συντελεστής αυτός δεν είναι στατιστικά σημαντικός. Συμπερασματικά, η υπόθεση H3: «*Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται αρνητικά από τη συγκέντρωση της αγοράς*» δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή.

Εν συνεχεία, εξετάστηκε η επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στις εγχώριες τράπεζες μιας χώρας, αντί του τραπεζικού συστήματος ως σύνολο. Για να πραγματοποιηθεί αυτή η ανάλυση, αφαιρέθηκαν από το δείγμα οι ξένες τράπεζες. Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να διευκρινιστεί πως σε περίπτωση που η ιδιοκτησία μιας τράπεζας άλλαζε εντός του χρονικού διαστήματος στο οποίο γίνεται η έρευνα, τότε στο δείγμα της συγκεκριμένης παλινδρόμησης θα χρησιμοποιηθούν μόνο τα χρόνια στα οποία η τράπεζα αυτή χαρακτηρίζεται ως εγχώρια. Ως εξαρτημένη μεταβλητή χρησιμοποιήθηκε και εδώ ο δείκτης Z-score. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης των εγχώριων τραπεζών.

Παλινδρόμηση 2.1 : Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών

$R^2=27.87\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	-0.025	86.20%	-0.025	87.90%
NON	40.297	10.10%	40.297	4.70%
TL	-2.317	75.50%	2.317	73.20%
TC	-4.723	3.00%	4.723	1.50%
PROV	-0.703	0.00%	-0.703	0.00%
NIM	0.893	0.00%	0.893	0.00%
GDP	10.841	0.00%	10.841	0.00%
CR3	0.015	22.00%	0.015	16.80%
FB	-0.016	7.40%	-0.016	11.80%

Παρατηρούμαι και εδώ πως η στατιστική σημαντικότητα των μεταβλητών αλλάζει, συνεπώς το υπόδειγμα αντιμετωπίζει πρόβλημα αυτοσυσχέτισης και ετεροσκεδαστικότητας.

Παλινδρόμηση 2.2 : Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών - Μοντέλο σταθερών επιδράσεων

$R^2=35.52\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	0.122	48.30%	0.122	53.50%
NON	24.979	35.10%	24.979	22.50%
TL	-4.166	56.10%	-4.166	54.50%
TC	-2.458	22.20%	-2.458	25.00%
PROV	-0.674	0.00%	-0.674	0.00%
NIM	1.076	0.00%	1.076	0.00%
GDP	10.381	0.00%	10.381	0.00%
CR3	-0.020	63.50%	-0.020	37.10%
FB	-0.048	18.10%	-0.048	24.80%
COUNTRY2	2.112	46.10%	2.112	58.00%
COUNTRY3	-1.808	55.80%	1.808	31.70%
COUNTRY4	0.368	91.50%	0.368	91.60%
COUNTRY5	-1.579	56.70%	-1.579	62.30%
COUNTRY6	1.798	55.40%	1.798	55.40%
COUNTRY7	-2.075	44.60%	-2.075	22.60%
COUNTRY8	-	-	-	-
COUNTRY9	2.805	9.60%	2.805	16.40%
COUNTRY10	0.512	52.00%	-0.512	74.70%
COUNTRY11	0.185	94.00%	0.185	93.10%
COUNTRY12	-0.897	60.10%	-0.897	54.90%
COUNTRY13	5.380	9.90%	5.380	13.00%
COUNTRY14	1.768	16.50%	1.768	13.10%
COUNTRY15	1.204	62.80%	1.204	45.50%
COUNTRY16	2.678	39.80%	2.678	49.20%
COUNTRY17	1.062	78.00%	1.062	74.60%
COUNTRY18	2.105	56.50%	2.105	54.90%

Το συγκεκριμένο υπόδειγμα φανέρωσε πως η ανάπτυξη του ΑΕΠ και το καθαρό περιθώριο επιτοκίου επιδρούν θετικά στο δείκτη Z-score για τις εγχώριες τράπεζες, δηλαδή υψηλή ανάπτυξη και αυξημένα κέρδη από τόκους σημαίνουν και μείωση του κινδύνου των εγχώριων τραπεζών. Επιπροσθέτως, παρατηρούμε και εδώ αρνητική συσχέτιση μεταξύ των προβλέψεων που σχηματίζουν οι τράπεζες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και του δείκτη Z-score, το οποίο φανερώνει πως όσο οι εγχώριες τράπεζες αναγκάζονται να αυξάνουν τις προβλέψεις αυτές, υποδεικνύουν ταυτόχρονα πως αυξάνεται και ο κίνδυνος που αντιμετωπίζουν. Συγκριτικά με την Ελλάδα, η Φιλανδία και η Ιρλανδία εμφανίζονται ως χώρες με χαμηλότερο κίνδυνο στον τομέα των εγχώριων τραπεζών τους, με θετικούς στατιστικά σημαντικούς συντελεστές.

Από την άλλη πλευρά, δεν βλέπουμε κάποια συσχέτιση μεταξύ του κινδύνου και των υπόλοιπων μεταβλητών. Εφόσον δεν εντοπίζεται κάποια σχέση μεταξύ του δείκτη της παρουσίας ξένων τραπεζών και της σταθερότητας των εγχώριων τραπεζών, οδηγούμαστε στο να απορρίψουμε την υπόθεση H4: «*Η σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών επηρεάζεται θετικά από την παρουσία ξένων τραπεζών*» και να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως τελικά οι εγχώριες τράπεζες ίσως δεν ακολουθούν τις περισσότερο συγκριτικά συντηρητικές στρατηγικές των ξένων τραπεζών, ούτε παρακινούνται από την αύξηση του ανταγωνισμού ώστε να μειώσουν τον κίνδυνο που αναλαμβάνουν και να προσελκύσουν περισσότερους πελάτες παρουσιάζοντας την εικόνα μιας πιο ασφαλούς τράπεζας.

Ακολούθως, η έρευνα εστίασε στην επίδραση των ξένων τραπεζών στη συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος ερευνώντας τη συσχέτιση μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της παρουσίας των ξένων τραπεζών. Ως εξαρτημένη μεταβλητή σε αυτή την παλινδρόμηση χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης συγκέντρωσης της αγοράς CR3, όπου εκφράζει σε ποσοστό την περιουσία που διακρατούν οι 3 μεγαλύτερες τράπεζες της κάθε χώρας ως προς τη συνολική περιουσία του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Από το μοντέλο αυτό εξαιρέθηκαν μεταβλητές οι οποίες δεν σχετίζονταν με το δείκτη συγκέντρωσης της αγοράς ώστε να μη δημιουργείται «θόρυβος» στα αποτελέσματα. Το συγκεκριμένο μοντέλο παλινδρόμησης είχε τα εξής αποτελέσματα:

Παλινδρόμηση 3.1 : Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στη συγκέντρωση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων

$R^2=6.13\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
NON	-109.081	0.80%	-109.081	2.10%
TL	-1.486	92.70%	-1.486	92.50%
TC	21.431	1.90%	21.431	0.00%
PROV	0.095	68.20%	0.095	75.50%
GDP	-6.072	1.50%	-6.072	2.60%
FB	0.090	6.00%	0.090	7.50%

Είναι φανερό πως υπάρχει και σε αυτό το μοντέλο πρόβλημα ετεροσκεδαστικότητας και αυτοσυσχέτισης, και ενδεχομένως αυτό να είναι έντονο, αφού οι διαφορές των τιμών του P-value είναι αρκετά μεγάλες.

Παλινδρόμηση 3.2 : Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στη συγκέντρωση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων - Μοντέλο σταθερών επιδράσεων

$R^2=93.10\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
NON	-37.689	6.20%	-37.689	26.00%
TL	-7.409	23.20%	-7.409	40.00%
TC	4.206	6.50%	4.206	8.20%
PROV	0.274	14.00%	0.274	25.60%
GDP	-6.471	1.30%	-6.471	1.00%
FB	0.191	0.20%	0.191	1.50%
COUNTRY2	-27.961	0.00%	-27.961	0.00%
COUNTRY3	-68.300	0.00%	-68.300	0.00%
COUNTRY4	-46.658	0.00%	-46.658	0.00%
COUNTRY5	-27.304	0.00%	-27.304	0.00%
COUNTRY6	-43.076	0.00%	-43.076	0.00%
COUNTRY7	-61.337	0.00%	-61.337	0.00%
COUNTRY8	-50.954	0.00%	-50.954	0.00%
COUNTRY9	-17.600	0.00%	-17.600	0.00%
COUNTRY10	-1.771	0.10%	-1.771	42.00%
COUNTRY11	-40.487	0.00%	-40.487	0.00%
COUNTRY12	-30.963	0.00%	-30.963	0.00%
COUNTRY13	-24.316	0.00%	-24.316	0.00%
COUNTRY14	-17.071	0.00%	-17.071	0.00%
COUNTRY15	-42.845	0.00%	-42.845	0.00%
COUNTRY16	-22.819	0.00%	-22.819	0.10%
COUNTRY17	-63.544	0.00%	-63.544	0.00%
COUNTRY18	-50.543	0.00%	-50.543	0.00%

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της παρουσίας ξένων τραπεζών, όπως επίσης και με τις καταθέσεις των πελατών. Οι συντελεστές των ανωτέρων μεταβλητών είναι θετικοί και στατιστικά σημαντικοί. Ως συνέπεια των παραπάνω, μπορούμε να συμπεράνουμε πως οι ξένες τράπεζες, είτε λόγω της ισχυρής δύναμης που αποκτούν κατακτώντας μεγάλα ποσοστά της τραπεζικής αγοράς, είτε λόγω εξαγορών πολλών εγχώριων τραπεζών, μεγαλώνουν το βαθμό συγκέντρωσης της αγοράς. Αρνητική σχέση υπάρχει μεταξύ της συγκέντρωσης της αγοράς και της ανάπτυξης του ΑΕΠ αλλά και με το εισόδημα εκτός τόκων. Φαίνεται πως όσο μεγαλώνει η ανάπτυξη της οικονομίας καθώς και όσο αυξάνονται οι εργασίες των τραπεζών πέραν των κυρίων δραστηριοτήτων τους, η αγορά γίνεται πιο ανταγωνιστική. Τέλος, δεν διακρίνεται κάποια επίδραση στη συγκέντρωση της αγοράς από τις προβλέψεις μη εξυπηρετούμενων δανείων και από τις συνολικές υποχρεώσεις των τραπεζών. Άξιο σημείο αναφοράς αποτελεί το γεγονός πως όλοι οι συντελεστές των μεταβλητών που αφορούν τη χώρα είναι στατιστικά σημαντικοί και αρνητικοί. Αυτό συνεπάγεται πως σε όλες οι χώρες του δείγματος ο βαθμός συγκέντρωσης της τραπεζικής αγοράς βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με αυτόν της Ελλάδας.

Παρατηρώντας λοιπόν τη θετική σχέση μεταξύ της συγκέντρωσης της τραπεζικής αγοράς και του ποσοστού παρουσίας των ξένων τραπεζών, η υπόθεση H5 «*Η συγκέντρωση της αγοράς επηρεάζεται από την παρουσία ξένων τραπεζών*» γίνεται δεκτή.

Τέλος, η έρευνα εξέτασε τη μεταβολή του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου των τραπεζών από την είσοδο ξένων τραπεζών, μια μεταβλητή αρκετά σημαντική αφού αποτελεί δείκτη τόσο για τη δυνατότητα απόκτησης κερδών από τη βασική λειτουργία των τραπεζών όσο και για τα επίπεδα της ανταγωνιστικότητας της αγοράς. Η ανταγωνιστική αγορά δεν αφήνει πολλές ευκαιρίες για κέρδη και ως συνέπεια αναμένουμε τα περιθώρια επιτοκίου να είναι σε χαμηλά επίπεδα. Εξετάστηκε λοιπόν η σχέση μεταξύ του περιθωρίου αυτού και της παρουσίας των ξένων τραπεζών σε μια χώρα. Από το υπόδειγμα αυτό είχαμε τα εξής αποτελέσματα παλινδρόμησης:

Παλινδρόμηση 4.1 : Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου

$R^2=27.87\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	0.900	22.00%	0.900	0.00%
NON	1.906	0.00%	1.906	0.00%
TL	0.012	9.00%	0.012	2.70%
TC	0.050	5.20%	0.050	0.00%
PROV	-4.374	4.70%	-4.374	0.00%
OWN	0.812	0.00%	0.812	32.40%
GDP	2.058	0.00%	2.058	0.00%
CR3	0.006	9.50%	0.006	28.50%
FB	0.009	0.40%	0.009	4.50%

Από τον παραπάνω πίνακα μπορούμε να διακρίνουμε πως η διαφορά μεταξύ απλού μοντέλου και αυτού το οποίο διορθώνει την ετεροσκεδαστικότητα και την αυτοσυσχέτιση είναι μεγάλη, κυρίως διότι οι μεταβλητές αλλάζουν ως προς τη σημαντικότητα τους και μάλιστα με τις τιμές του P-value να μεταβάλλονται σε μεγάλο ποσοστό.

Παλινδρόμηση 4.2 : Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου - Μοντέλο σταθερών επιδράσεων

$R^2=66.53\%$	ROBUST		SIMPLE	
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	-0.139	17.40%	-0.139	0.70%
NON	17.123	6.80%	17.123	0.10%
TL	-10.282	0.00%	-10.282	0.00%
TC	-1.642	29.90%	-1.642	0.00%
PROV	0.107	2.30%	0.107	0.10%
OWN	0.900	22.00%	0.900	0.00%
GDP	1.906	0.00%	1.906	0.00%
CR3	0.012	9.00%	0.012	2.70%
FB	0.050	5.20%	0.050	0.00%
COUNTRY2	-4.374	4.70%	-4.374	0.00%
COUNTRY3	0.215	70.40%	0.215	64.40%
COUNTRY4	-2.212	24.60%	-2.212	0.80%
COUNTRY5	0.915	47.30%	0.915	29.40%
COUNTRY6	-1.948	21.80%	-1.948	0.90%
COUNTRY7	-0.018	96.80%	-0.018	96.70%
COUNTRY8	-2.772	13.40%	-2.772	0.50%
COUNTRY9	-2.716	0.10%	-2.716	0.00%
COUNTRY10	-0.849	3.40%	-0.849	7.60%
COUNTRY11	-2.297	0.10%	-2.297	0.00%
COUNTRY12	-1.696	0.10%	-1.696	0.00%
COUNTRY13	-5.411	0.90%	-5.411	0.00%
COUNTRY14	-0.028	95.80%	-0.028	93.50%
COUNTRY15	-1.113	6.90%	-1.113	1.20%
COUNTRY16	-5.344	1.10%	-5.344	0.00%
COUNTRY17	-3.308	4.80%	-3.308	0.00%
COUNTRY18	-3.081	11.30%	-3.081	0.00%

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, οι παράγοντες που επιδρούν θετικά στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου έχοντας συντελεστές στατιστικά σημαντικούς, είναι τα έσοδα εκτός τόκων, οι προβλέψεις μη εξυπηρετούμενων δανείων, το ποσοστό ανάπτυξης του ΑΕΠ της χώρας, η συγκέντρωση της αγοράς καθώς και η παρουσία ξένων τραπεζών. Αρνητική επίδραση έχουν οι συνολικές υποχρεώσεις της τράπεζας, γεγονός που θεωρούμε λογικό, δεδομένου ότι οι υψηλές υποχρεώσεις αυξάνουν τους τόκους που πρέπει να πληρωθούν και έτσι μειώνουν το καθαρό περιθώριο επιτοκίου. Στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου φαίνεται να μην έχει καμία επίδραση το μέγεθος των τραπεζών, οι καταθέσεις των πελατών αλλά και η ιδιοκτησία της τράπεζας.

Σε συγκριτικό επίπεδο σε σχέση με την Ελλάδα, πολλές είναι οι χώρες που παρουσίαζαν χαμηλότερες ευκαιρίες για κέρδη μέσω της διαφοράς των επιτοκίων άρα ενδεχομένως και υψηλότερα επίπεδα ανταγωνισμού. Αυτές είναι η Σλοβακία, Ιρλανδία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Φιλανδία, η Αυστρία, η Λιθουανία και η Πολωνία. Για τις υπόλοιπες χώρες δεν έχουμε συγκριτικά αποτελέσματα λόγω της μη στατιστικής σημαντικότητας των συντελεστών τους.

Σχολιάζοντας τα ανωτέρω, η θετική σχέση του ποσοστού παρουσίας των ξένων τραπεζών και του καθαρού περιθωρίου επιτοκίου, αποδεικνύει πως οι ξένες τράπεζες ενισχύουν το καθαρό περιθώριο επιτοκίου. Επομένως, η υπόθεση H6: «*Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου επηρεάζεται από την παρουσία ξένων τραπεζών*» γίνεται δεκτή.

5.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΕΩΝ ΜΕ ΤΕΣΤ ΕΝΔΟΓΕΝΕΙΑΣ

Το πρόβλημα της ενδογένειας, με όλες τις μορφές με τις οποίες μπορεί να εμφανίζεται, όπως αυτές έχουν αναλυθεί ανωτέρω, είναι από τις πιο μεγάλες προκλήσεις ενός ερευνητή, αφού είναι δύσκολο να διακριθεί και ακόμη περισσότερο να εξαλειφθεί. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα 4 υποδείγματα τα οποία εξετάστηκαν παραπάνω, για τα οποία έχει γίνει προσπάθεια να διορθωθεί το πρόβλημα της ενδογένειας, από όποια αιτία και αν προέρχεται. Για κάθε υπόδειγμα χρειάστηκε διαφορετική προσέγγιση από τη μέθοδο Arellano – Bond (εκτίμηση GMM), χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεταβλητές ως «εργαλεία» και ξεχωριστές οικονομετρικές δυνατότητες της μεθόδου, προσαρμοζόμενοι στις ιδιαίτερες σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών της κάθε παλινδρόμησης, ώστε να επιτύχουμε το καλύτερο

δυνατό αποτέλεσμα. Δυστυχώς από τις παλινδρομήσεις αυτές έλειπε η μεταβλητή η οποία φανέρωνε την ιδιοκτησία της τραπεζής, μιας και η μέθοδος αυτή δε υποστηρίζει dummy μεταβλητές και για αυτό δεν μπορεί να εξεταστεί η υπόθεση H1. Για τον ίδιο λόγο έχουν εξαιρεθεί οι dummy μεταβλητές που σχετίζονται με τη χώρα, όμως η μέθοδος GMM εξαλείφει με διαφορετικό τρόπο το πρόβλημα των σταθερών επιδράσεων και για αυτό η απουσία τους δεν επηρεάζει τα αποτελέσματα.

Για την πρώτη παλινδρόμηση η οποία αφορούσε το δείκτη Z-score όλων των τραπεζών του δείγματος, τα αποτελέσματα ήταν τα εξής:

Παλινδρόμηση 1.3: Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα - Εκτίμηση GMM

<i>Hansen test = 27,2%</i>		
<i>VARIABLE</i>	<i>COEFFICIENT</i>	<i>P-VALUE</i>
<i>TA</i>	0.752	41.50%
<i>NON</i>	178.784	15.10%
<i>TL</i>	12.648	37.10%
<i>TC</i>	2.050	74.00%
<i>PROV</i>	-2.974	0.00%
<i>NIM</i>	1.137	8.20%
<i>GDP</i>	5.734	0.80%
<i>CR3</i>	0.042	2.10%
<i>FB</i>	-0.040	4.80%

Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν πως η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται θετικά από το καθαρό περιθώριο επιτοκίου, την ανάπτυξη της χώρας καθώς επίσης και τη συγκέντρωση της αγοράς. Η συγκεντρωμένη αγορά φαίνεται πως ενισχύει την σταθερότητα, καλύπτοντας τα οφέλη του ανταγωνισμού. Από την άλλη πλευρά, αρνητική επίδραση στην σταθερότητα έχουν οι προβλέψεις μη εξυπηρετούμενων δανείων, το οποίο δεν προκαλεί έκπληξη μιας και όπως αναμένεται, οι τράπεζες με υψηλές προβλέψεις κρούουν τον κώδωνα του κίνδυνου για την πιστοληπτική τους ικανότητα και την σταθερότητα της τραπεζικής αγοράς. Ταυτόχρονα, ίδια αρνητική επίδραση στο τραπεζικό σύστημα φαίνεται πως έχει και η

παρουσία των ξένων τραπεζών, με την αύξηση αυτών να προκαλεί μεταβολή στην σταθερότητα της αγοράς και στον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες. Τέλος, καμία επίδραση δεν έχουν το μέγεθος της τράπεζας, τα έσοδα εκτός τόκων, οι καταθέσεις των πελατών και οι υποχρεώσεις.

Ο συνδυασμός των ανωτέρω οδηγεί στην απόρριψη της υπόθεσης H2: «*Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται θετικά από την παρουσία ξένων τραπεζών*», με την παρουσία των ξένων τραπεζών να επιδρά αρνητικά στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων.

Επιπροσθέτως, παρατηρώντας το συντελεστή της συγκέντρωσης της αγοράς ο οποίος είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός, η υπόθεση H3: «*Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος επηρεάζεται αρνητικά από τη συγκέντρωση της αγοράς (CR3)*» δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Συνεχίζοντας με το μοντέλο παλινδρόμησης το οποίο αφορά τον κίνδυνο των εγχώριων τραπεζών και την παρουσία ξένων τραπεζών, τα αποτελέσματα ήταν τα εξής:

Παλινδρόμηση 2.3: Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών - Εκτίμηση GMM

Sargan test = 9,7%		
VARIABLE	COEFFICIENT	P-VALUE
TA	0.368	95.80%
NON	-52.922	76.40%
TL	-11.586	61.00%
TC	-1.279	86.90%
PROV	-1.098	2.50%
NIM	2.802	10.00%
GDP	-1.743	51.00%
CR3	-0.002	95.50%
FB	-0.326	16.50%

Το συγκεκριμένο μοντέλο δεν φανέρωσε πολλές ισχυρές επιδράσεις στην εξαρτημένη μεταβλητή. Η σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών επηρεάζεται θετικά μόνο από το καθαρό περιθώριο επιτοκίου, ενώ αρνητικά επηρεάζεται από τις προβλέψεις μη εξυπηρετούμενων δανείων. Οι σχέσεις αυτές είναι λογικές αφού από τη μια το υψηλό καθαρό περιθώριο επιτοκίου οδηγεί σε κέρδη και επομένως σε πιο σταθερή τράπεζα και από την άλλη, οι προβλέψεις περί μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως αυτό έχει ειπωθεί ξανά, φανερώνουν κίνδυνο. Δεν παρατηρείται κάποια επίδραση στον κίνδυνο των εγχώριων τραπεζών από κάποια άλλη μεταβλητή του μοντέλου και έτσι δεν προκύπτει κάποιο οικονομικό ενδιαφέρον.

Συνεπώς, η παρουσία των ξένων τραπεζών δεν επηρεάζει την σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών, αφού ο συντελεστής της μεταβλητής αυτής δεν είναι στατιστικά σημαντικός, και ως αποτέλεσμα η υπόθεση H4: «Η σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών επηρεάζεται θετικά από την παρουσία ξένων τραπεζών» δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Έπειτα, ακολουθεί το μοντέλο που ως εξεταζόμενη μεταβλητή είχε τη συγκέντρωση της αγοράς. Στην περίπτωση αυτή προέκυψαν τα εξής:

Παλινδρόμηση 3.3: Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στη συγκέντρωση των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων - Εκτίμηση GMM

<i>Hansen test = 10%</i>		
<i>VARIABLE</i>	<i>COEFFICIENT</i>	<i>P-VALUE</i>
<i>NON</i>	-376.520	44.20%
<i>TL</i>	183.198	3.20%
<i>TC</i>	153.325	0.10%
<i>PROV</i>	-0.876	54.40%
<i>NIM</i>	3.313	16.80%
<i>GDP</i>	-3.637	77.40%
<i>FB</i>	-0.268	10.80%

Μελετώντας τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα, διακρίνουμε θετική επίδραση στη συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς από τις υποχρεώσεις των τραπεζών καθώς

και από το μέγεθος των καταθέσεων των πελατών. Πιθανόν η μεγάλη συσσώρευση των καταθέσεων των πελατών να δημιουργεί ισχυρές τράπεζες και κατά συνέπεια, μια περισσότερο συγκεντρωμένη αγορά. Από τις υπόλοιπες μεταβλητές δεν φαίνεται κάποια να επιδρά στη συγκέντρωση της αγοράς, με το ενδιαφέρον να στρέφεται στην απουσία της επίδρασης της παρουσίας των ξένων τραπεζών. Φαίνεται πως τελικά η είσοδος των ξένων τραπεζών δεν μεταβάλλει το τραπεζικό σύστημα ως προς την ανταγωνιστικότητα του.

Δεδομένων των παραπάνω, η παρουσία των ξένων τραπεζών δεν επιδρά στη συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος και για αυτό η υπόθεση H5 «*Η συγκέντρωση της αγοράς επηρεάζεται από την παρουσία ξένων τραπεζών*» δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

Τέλος, ακολουθεί η μελέτη της επίδρασης της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου, μεταβλητή η οποία αποτελεί ένδειξη της δυνατότητας των τραπεζών να αποκτήσουν κέρδη από την κύρια δραστηριότητα τους. Σε αυτή τη μελέτη είχαμε τα εξής αποτελέσματα:

Παλινδρόμηση 4.3: Επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου - Εκτίμηση GMM

<i>Hansen test = 57,5%</i>		
<i>VARIABLE</i>	<i>COEFFICIENT</i>	<i>P-VALUE</i>
<i>TA</i>	-2.589	6.00%
<i>NON</i>	-95.806	13.60%
<i>TL</i>	-0.949	92.80%
<i>TC</i>	2.878	22.80%
<i>PROV</i>	-0.603	12.60%
<i>GDP</i>	-1.442	20.00%
<i>CR3</i>	0.025	54.50%
<i>FB</i>	0.263	1.30%

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως το καθαρό περιθώριο επιτοκίου ενισχύεται με την παρουσία των ξένων τραπεζών, με το συντελεστή της μεταβλητής

αυτής να είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός. Αρνητική επίδραση φαίνεται να έχει το μέγεθος της τράπεζας, συμπεραίνοντας πως η ύπαρξη μεγάλων τραπεζών μειώνει τη δυνατότητα απόκτησης κερδών από το περιθώριο επιτοκίου. Σε αυτό το μοντέλο δεν υπάρχει κάποια άλλη μεταβλητή η οποία να έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στο καθαρό περιθώριο επιτοκίου.

Εστιάζοντας στο γεγονός πως το καθαρό περιθώριο επιτοκίου επηρεάζεται θετικά από την παρουσία των ξένων τραπεζών οδηγούμαστε στο να αποδεχτούμε την υπόθεση H6: *«Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου επηρεάζεται από την παρουσία ξένων τραπεζών».*

5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ολοκληρώνοντας την παραπάνω ανάλυση, συνοψίζουμε τα αποτελέσματα, συνδυάζοντας τα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία η οποία αναπτύχθηκε ανωτέρω.

Αρχικά, αποδείχθηκε πως οι ξένες τράπεζες είναι πιο σταθερές από τις εγχώριες, γεγονός που συνάδει με τα άρθρα των Cárdenas et al (2004) και των Bruno και Hauswald (2013), έρχεται όμως σε αντίθεση με την έρευνα των De Nicolò και Loukoianova (2006) οι οποίοι απέδειξαν πως οι ξένες τράπεζες τείνουν να είναι πιο επικίνδυνες από τις εγχώριες.

Συνεχίζοντας, όπως και οι De Nicolò και Loukoianova (2006) είχαν υποστηρίξει, η είσοδος των ξένων τραπεζών επιδρά αρνητικά στην σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Από την άλλη πλευρά, οι Herrero και Simón (2006) και οι Claessens and Van Horen (2012) είχαν αποδείξει πως η παρουσία των ξένων τραπεζών αποτελεί σταθεροποιητικό παράγοντα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων, ενώ οι Vogel και Winkler (2011) είχαν ισχυριστεί πως δεν υπάρχει κάποια σημαντική συσχέτιση μεταξύ τους.

Ακολούθως, φαίνεται πως η συγκέντρωση της αγοράς επηρεάζει θετικά την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, κάτι το οποίο στη βιβλιογραφία δεν είχε το ίδιο αποτέλεσμα. Πιο συγκεκριμένα, οι De Nicolò και Loukoianova (2006), οι Boyd et al (2006) και οι Amidu και Wolfe (2013) στις μελέτες τους είχαν αποδείξει πως η συγκέντρωση της αγοράς έχει αρνητική σχέση με την σταθερότητα αυτής.

Έπειτα, όπως παρατηρήθηκε στη έρευνα, η σταθερότητα των εγχώριων τραπεζών δεν επηρεάζεται από την παρουσία των ξένων τραπεζών, παρόλο που οι De Nicolò και Loukoïanova (2006) ισχυρίστηκαν πως οι εγχώριες τράπεζες στρέφονται σε πιο επικίνδυνες στρατηγικές.

Κλείνοντας, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική επίδραση της παρουσίας των ξένων τραπεζών στη συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς, εν αντιθέσει με τους ο Μέιϋ και Valentinyi (2003) οι οποίοι ανέφεραν στο άρθρο τους αρνητική συσχέτιση αυτών. Τέλος, αποδείχθηκε πως η είσοδος των ξένων τραπεζών ενισχύει το καθαρό περιθώριο επιτοκίου των τραπεζών και συνεπώς την κερδοφορία τους.

6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία είχε ως σκοπό την εύρεση της επίδρασης της παρουσίας των ξένων τραπεζών στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων. Εφαρμόζοντας τη μεθοδολογία που αναπτύχθηκε, εντοπίστηκε πως η παρουσία των ξένων τραπεζών επιδρά αρνητικά στην σταθερότητα των εγχώριων τραπεζικών συστημάτων. Επί προσθέτως, εμφανίστηκαν και άλλα ενδιαφέροντα αποτελέσματα, όπως ότι οι ξένες τράπεζες είναι πιο σταθερές από τις εγχώριες και ότι η είσοδος τους σε μια χώρα αυξάνει τα περιθώρια κέρδους από τα επιτόκια, ενώ αντιθέτως δεν επιδρά στη συγκέντρωση της τραπεζικής αγοράς. Περαιτέρω έρευνα χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεταβλητές και μεθόδους ίσως μας φανέρωνε διαφορετική σχέση μεταξύ της παρουσίας ξένων τραπεζών και της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, καθώς και μεταξύ των υπολοίπων εξεταζόμενων μεταβλητών.

7. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Κύριες μορφές εισόδου ξένων τραπεζών

Θυγατρική	Ανεξάρτητη οικονομική οντότητα που ακολουθεί το νομικό πλαίσιο της χώρας στην οποία λειτουργεί και έχει τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τις θυγατρικές τράπεζες των εγχώριων τραπεζών. Τα περιουσιακά στοιχεία και οι υποχρεώσεις της μητρικής τράπεζας δεν σχετίζονται με της θυγατρικής τράπεζας.
Υποκατάστημα	Κατάστημα της τραπεζής το οποίο δεν αποτελεί ανεξάρτητη νομική οντότητα και τα περιουσιακά του στοιχεία και οι υποχρεώσεις συνδέονται άμεσα με της μητρικής τράπεζας. Η χώρα στην οποία λειτουργεί έχει δικαίωμα να επιβάλει κάποιους περιορισμούς στον τρόπο λειτουργίας του αλλά όχι στο βαθμό που μπορεί στις θυγατρικές τράπεζες.
Πρακτορείο	Αναπόσπαστο μέρος της μητρικής τράπεζας χωρίς να αποτελεί ανεξάρτητη νομική οντότητα. Είναι η πιο ελκυστική μορφή για τις τράπεζες οι οποίες ενδιαφέρονται κυρίως για τη διατραπεζική αγορά και τις συναλλαγές με επιχειρήσεις. Δεν επιτρέπεται να δέχεται καταθέσεις από κατοίκους της χώρας στην οποία λειτουργεί παρά μόνο να χορηγεί δάνεια, να αποπληρώνει χρεόγραφα και να διατηρεί πιστωτικά υπόλοιπα. Οι κύριες πηγές χρηματοδότησης είναι τα κεφάλαια από τη μητρική τράπεζα, η αγορά του διατραπεζικού συστήματος ή άλλου είδους συναλλαγές της αγοράς χρήματος.
Αντιπροσωπεία	Αναπόσπαστο μέρος της μητρικής τράπεζας, χωρίς να είναι ανεξάρτητη νομική οντότητα. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν μπορεί να εκτελεί τις κύριες τραπεζικές λειτουργίες όπως να δέχεται καταθέσεις, να χορηγεί δάνεια ή άλλου είδους υπηρεσίες πληρωμών. Η αντιπροσωπεία συνήθως επιλέγεται είτε για την εξερεύνηση νέων αγορών είτε για να εξυπηρετήσει πελάτες οι οποίοι έχουν βάση τη χώρα της μητρικής τράπεζας.
Κοινοπραξία	Αποτελεί μέρος ομάδας άλλων τραπεζών. Χρησιμοποιείται κυρίως για την εξερεύνηση νέων αγορών. Η μητρική τράπεζα δεν έχει ανάμειξη με τις υποχρεώσεις της τράπεζας και σχετίζεται μόνο με τη μορφή του μετόχου.

8. ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αναλυτικές πληροφορίες για τις χώρες που συμμετέχουν στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) καθώς και για τη δράση τους στην επίσημη ιστοσελίδα του Οργανισμού <http://www.oecd.org>

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΆΡΘΡΑ

- Altunbas Yener, Carbo Santiago, Gardener P.M. Edward and Molyneux Philip, (2007) 'Examining the relationships between capital, risk and efficiency in european banking', European Financial Management, Vol. 13, No. 1, pp.49–70
- Amidu Mohammed and Wolfe Simon (2013), 'Does bank competition and diversification lead to greater stability? Evidence from emerging markets', ScienceDirect, Review of Development Finance 3, pp.152–166
- Bongini Paola, Laeven Luc and Majnoni Giovanni (2002), 'How good is the market at assessing bank fragility? A horse race between different indicators', ELSEVIER, Journal of Banking and Finance 26, pp.1011–1028
- Boyd H. John, De Nicolò Gianni and Jalal M. Abu, (2006), 'Bank risk-taking and competition revisited: new theory and new evidence', IMF Working Paper, WP/06/297, pp.1329-1343
- Brei Michael and Winograd Carlos (2009), Are Foreign Banks' Branches or Subsidiaries More Stable Lenders? Lessons from Argentina and Uruguay
- Brei Michael and Winograd Carlos (2012), 'Foreign banks, corporate strategy and financial stability: lessons from the river plate', PSE Working Papers pp. 2012-26
- Bruno Valentina and Hauswald Robert (2013), 'The real effect of foreign banks', Review of Finance, Oxford Journals, pp.1683-1716
- Cárdenas Juan, Graf Pablo Juan and Pascual O' Dogherty (2004), 'Foreign banks entry in emerging market economies: a host country perspective', Banco de México
- Claessens Stijn and Laeven Luc (2004), 'What drives bank competition? Some international evidence', Journal of Money, Credit and Banking, Vol. 36, No. 3, pp.563-583

- Claessens Stijn and Neeltje van Horen (2011), 'Being a foreigner among domestic banks: Asset or liability?', *ELSEVIER, Journal of Banking and Finance* 36, pp.1276-1290
- Claessens Stijn and Neeltje van Horen (2012), 'Foreign banks: trends, impact and financial stability', *IMF Working Paper/12/10*
- De Nicolò Gianni and Loukoianova Elena (2006), 'Bank ownership, market structure and risk', *IMF Working Paper/07/215*
- García-Herrero Alicia and Navia Daniel Simón (2006), 'Foreign banks and financial stability in the new Europe', *Banks and Bank Systems, Volume 1, Issue 1*
- Giannetti Mariassunta and Ongena Steven (2011), 'Lending by example: Direct and indirect effects of foreign banks in emerging markets', *ELSEVIER, Journal of Banking and Finance* 86, pp.167-180
- Hawkins John and Mihajek Dubravko (2001), 'The banking industry in the emerging market economies: competition, consolidation and systemic stability - an overview', *BIS Papers No 4*
- Lensinka Robert, Meesters Aljar & Naaborg Ilko (2008), 'Bank efficiency and foreign ownership: Do good institutions matter?', *ELSEVIER, Journal of Banking and Finance, Volume 32, Issue 5, pp. 834–844*
- Mérő Katalin and Marianna Endrész Valentinyi (2003), 'The role of foreign banks in five central and eastern european countries', *Magyar Nemzeti Bank 2003/10, Banking Department*
- Miller R. Stewart & Parkhe Arvind (2002), 'Is there a liability of foreignness in the global banking? An empirical test of banks' x-efficiency,' *Strategic Management Journal, Volume 23, pp. 55 – 75*
- Naaborg Ilko, Scholtens Bert, Jakob De Haan, Bol Hanneke & Ralf de Haas (2003), 'How important are foreign banks in the financial development of the European transition countries?', *CESifo working paper No.1100 category 6: monetary policy and international finance*
- Tsai Hsiangping, Chang Yuanchen and Hsiao Pei-Hsin (2010), 'What drives foreign expansion of the top 100 multinational banks? The role of the credit reporting system', *ELSEVIER, Journal of Banking and Finance* 35, pp. 588-605
- Vogel Ursula and Winkler Adalbert (2011), 'Foreign banks and financial stability

in emerging markets: Evidence from the global financial crisis', Frankfurt School of Finance and Management, No. 149

- Zaheer Srilata and Mosakowski Elaine (1997), 'The dynamics of the liability of Foreignness: a global study of survival in financial services', Strategic Management Journal, Volume 18:6, pp. 439–464

ΒΙΒΛΙΑ

- Wooldridge M. Jeffrey (2003), *Introductory Econometrics*, Εκδόσεις Παπαζήζη, Ελλάδα
- Χαλικιάς Ιωάννης (2003), *Στατιστική: Μέθοδοι Ανάλυσης για Επιχειρηματικές Αποφάσεις*, Τόμος Α', Εκδόσεις Rosili, Ελλάδα
- Χρήστου Κ. Γεωργίου (2002), *Εισαγωγή στην οικονομετρία*, Τόμος Β', Βιβλιοπωλείο Gutenberg, Ελλάδα

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- <http://www.worldbank.org>
- <http://www.bloomberg.com/europe>